

ივერია

ეროვნულ დემოკრატიულ პარტიის პერიოდული გამოსცემა

N 18

I V E R I A

EDITION PERIODIQUE EN LANGUE GEORGIENNE

პარიზი დეკემბერი 1977 DECEMBRE PARIS

შ ი ნ ა ა რ ს ი .

გვერდი 1	საბჭოთა ახალი კონსტიტუცია	---	---	***
2	საბჭოთა ხალხი	---	---	შალვა კალანდაძე
3	სინდისის თავისუფლება და ახალი საბ. კონსტიტუციის პროექტი	---	---	გულნარა ურატაძე
4	სოციალიზმი და საბჭოთა კავშირში	---	---	შ. კალანდაძე
7	ქართული დისიდენტობა	---	---	მიხეილ ქავთარაძე
8	ქრულ „საქართველოს მოამბე“ ს პირველი წიგნი	---	---	***
10	ალექსანდრე ასათიანის ნაამაგარი	---	---	სევერიან ჭირაქაძე
17	საქართველოს ისტორიის სწავლების საკითხი (სიტყვა წარმოთქმული განათლების სამინისტროში)	---	---	ნიკოლოზ სამხარაძე
20	გამსახურების და კონსტავას საქმე „სახაროვის ტრიბუნალზე“			***
	ოთ. ზურაბიშვილის სიტყვა ამავე სხდომაზე და განცხადება მძევლად თავის შეთავაზებაზე			
21	საქართველოს ამბები			
	პ. სარჯველაძის ახალი წიგნი	---	---	***
22	საქართველოს კათალიკოს -პატრიარქის გარდაცვალება	---	---	***
	გარდაცვალებულთა სია და სამძივარი			
	ისიდორე მანუკაშვილი ნეშტის გადმოსვენება			

საბჭოთა საკავშირო ყრილობამ დაამტკიცა ახალი კონსტიტუციის პროექტი. 15 წელიწადი მოინდომეს ამ პროექტის შემუშავებას. 1976 წლის თებერვალ-მარტში – ბრეჯნევიმ განაცხადა პარტიის 25-ე ყრილობაზე, რომ ახალი კონსტიტუციის ირგვლივ მუშაობა აუტყარებლად და გულმოდგინედ წარიმართებოდა. ასე გრძელდებოდა ეს მუშაობა კიდევ ერთ წელიწადზე მეტი. საერთოდ, საბჭოთა, მუშაობდა კი საკონსტიტუციო კომისია – როგორც ასეთი? 1977 წლის ოქტომბერს აპირეს უმადლეს საბჭო პრეზიდენტში გამოსვლა ბრძანებულა კომისიის შემადგენლობის შევსებაზე და გამოაქვეყნა ახალი შემადგენლობა 75 კაცისაგან შემდგარი. მხოლოდ 25 დღის შემდეგ ხსენებულმა კომისიამ საბჭოთა კავშირის კომუნისტური პარტიის ცენტრალურ კომიტეტს წარუდგინა ახალი კონსტიტუციის პროექტი. ცხადზე უცხადესია, რომ კომისიის ახალ შემადგენლობას შეეძლო მხოლოდ უკვე შხა დოკუმენტის გადახედვით და დასტურებოდა სხვების მიერ დამუშავებული. მაგრამ არც სხვებს შეუწყობებიათ მინიციადამინიცი თვით კონსტიტუციის შემუშავებაზე. საკმარისია ძველი და ახალი კონსტიტუციის შედარება, რომ დარწმუნდეთ რაიმე ახალის, არსებობის უქონლობაში. ახალ კონსტიტუციაში სტალინის კონსტიტუციის თითქმის ყველა პრინციპული დებულება შენარჩუნებული, რადგანაც, აცხადებენ კრემლის მესვეურები, ისინი ასახავენ საბჭოთა კავშირის წყობის არსს, მის განვითარების ხასიათს. კონსტიტუციის ტექსტში მრავალი არაფრისმთქმელი დამატებაა. საერთოდ ეს კონსტიტუცია, მსგავსად სტალინის კონსტიტუციისა, ხრაკებით და განხუსვლებით ხასიათდება, გარდა, რასაკვირველია, მეექვსე მუხლისა (ძველი კონსტიტუციის 126 მუხლი). ამ მუხლში აშკარად არის ლაპარაკი საბჭოთა სახელმწიფოში პარტიის როლის ძველამოსილებაზე, რომ პარტია არის გული და ტვინი, ხელმძღვანელი და წარმმართველი საბჭოთა საზოგადოების, მისი პოლიტიკური სისტემის ბირთვი.

ფიქრობთ, ყველაფერი ნათელია. ერთპარტიული დიქტატურა კონსტიტუციონურად არის გამოცხადებული. მმართველი პარტიისა და მისი იდეოლოგიის წინააღმდეგ გამოსვლა სახელმწიფო წყობის წინააღმდეგ დანაშაულად ითვლება. დისიდენტების ლოზუნგია: „პარტია ეთით საკუთარ კონსტიტუციას.“ ჰეკავაგეს თავის აზრს. იდეოკრატულ ინკვიზიციას ფრთები ესხმება. საკითხი მხოლოდ იმაშია, საით წაიყვანს საბჭოთა ხელმძღვანელობას ცხოვრების განვითარების ეს ცდა: საზოგადოების დეგრადაციისაკენ, რეჟიმის გახრწანა-კრახისაკენ თუ შორსვე ლიბერალიზაციისაკენ.

მსგავსად სტალინის კონსტიტუციისა – ბრეჯნევის კონსტიტუციაც – ვითომ თავისი ლიბერალიზმით, ხასიათდება ნაციონალურ საკითხში. სიბამდევლოში, არც ერთი სახელმწიფო, ასეთი უბები, რეპრეზენტური და ცენტრალისტური არსად არ არსებობს. როგორც სტალინის კონსტიტუციის მე-14-ე მუხლს, ისე ბრეჯნევის კონსტიტუციის მე-72-ე მუხლს არაარაობამდე დაჰყავს მოკავშირე რესპუბლიკების ფორმალური უფლებები კი. რაც შეეხება რესპუბლიკების საბჭოთა კავშირიდან გასვლის უფლებებზე – უნდა ითქვას, რომ ის შეტანილია კონსტიტუციაში მხოლოდამხოლოდ საპროპაგანდო მიზნით, ამ მუხლის მეტისმეტი ლაკონიურობა ყოველ საღად მოაზროვნე ადამიანს დაარწმუნებს ამაში. დაუშვით რომ საბჭოთა კავშირიდან გასვლა მოინდომა უკრაინამ, რაზედაც ბრეჯნევის კონსტიტუციის მე-71-ე მუხლი მეტყველებს, შესაძლებელია ეს? არავითარ შემთხვევაში. გერ ერთი-პარტიულად, იმიტომ რომ როგორც მთლიანად საბჭოთა კავშირს ასევე ცალკე რესპუბლიკებს პარტია მართავს და ეს პარტია წარმოუდგენელ მორჩილებაში მყოფი იერარქიული დამსუხმებლებია, რომლის მეფაური მოსკოვიც. მოკავშირე რესპუბლიკათა პარტიებს არავითარი ავტონომია არა აქვთ. და მეორე იმიტომ, რომ თვით კონსტიტუციაში სრულიად ვარკვევით არის აღნიშნული, მოკავშირე რესპუბლიკების კანონის საბჭოთა კავშირის კანონთან შეუთანხმებლობის შემთხვევაში, საკავშირო კანონის უბიარტესობა და ძალაში დარჩენა. იურიდიულად კონსტიტუცია ისე ცინიკურად და თვალთმაქცურად არის შედგენილი, რომ მიუხედავად ფორმალური უფლებებისა, არც ერთ რესპუბლიკას კავშირიდან გასვლის შესაძლებლობა მოსკოვის თანხმობის გარეშე, კანონიერი გზით არ შეუძლია.

ბრეჯნევის კონსტიტუცია კომუნისტური პარტიის მონოპოლური უფლებების დაცვანებაა და მისთვის ყველა შესაძლებლობა მითვისება – თავისი ნება-სურვილით განაგოს მოკავშირე რესპუბლიკები და მათი ივლა-დიდება. ეს კონსტიტუცია ციხერებისა და თვალთმაქცობის განსახიერებაა.

1971 წლის აპრილში ბარტიის ოცდამეოთხე ყრილობაზე ბრვენევემა შემოგვთავაზა ახალი ისტორიული ცნება. მან განაცხადა: „ჩვენს ქვეყანაში აღმოცენდა ადამიანი ახალი ისტორიული ერთობა — საბჭოთა ხალხი“. ეს არის ახალი ნაბიჯი საბჭოთა ნაციონალურ პოლიტიკაში. ამ ნაბიჯის მიზანია ნაციონალურ თავისებურებათა წაშლა, რუსთველკაცობის გზით ერების გათანაბნის სხეობის მოშლა, მათი ათქვევდა საერთო საბჭოთა ეთნოლოგიურ ქვაბში. აი ამას ეწოდება ახალი ისტორიული ერთობა—საბჭოთა ხალხი. მაგრამ რა არის ეს ხალხი, როგორია მისი ეთნიური და ისტორიული ძირები, როგორია მისი ისტორია, როგორია მისი ნიშანთვისებანი? რატომ მხოლოდებით და არა მრავლობითი რიცხვი „საბჭოთა ხალხი“ და არა „საბჭოთა ხალხები“? აკი ხალხები დიდი და პატარა ზომ მრავალია საბჭოთა კავშირში? ამგვარი კითხვები ანგელოტურად მოეჩვენება ადამიანს, მაგრამ სინამდვილეში, საკითხი უფრო სერიოზულია.

ამეამად საბჭოთა კავშირის ათეული მილიონების ცნობიერებაში „საბჭოთა პატრიოტიზმის“, „საბჭოთა ხალხის“ და საბჭოთა სიამაყის ჩაქედვა პარტიულ იდეოლოგიურ ფორმტის მეტად სპასუხისმგებლო უზანია. პრესაში და პარტიულ ყრილობებზე ბევრს წერენ და დამბარაობენ საბჭოთა ადამიანის საერთონაციონალურ სიამაყეზე, თუ ადამიანი კომუნისტურ დოგმატიკურ კაზუსტიკის ხვეულებში კარგად ვერ ერკვევა— საბჭოთა ადამიანების საერთონაციონალური სიამაყე მის აბსოლუტულდ მოეჩვენება. და მართლაც რა საერთონაციონალური სიამაყე უნდა ჰქონდეს რუსებს, უზბეკებს, უკრაინელებს, ესტონელებს, ქართველებს? გარნა კრემლის პოლიტიკოსის სწორედ ამის დამტკიცება სურს. უკანასკნელი წლების განმავლობაში ყოველ მის გამოსვლაში ბრვენევი დატენებით იმეორებს ტერმინს „ინტერნაციონალიზმი“. მაგრამ იგი ამ ტერმინს სულ სხვა მნიშვნელობით ხმარობს, ვიდრე იგი ჩვეულებრივად იმხარება. ფორმულას—ნაციონალური ფორმით, მაგრამ სოციალისტური შინაარსით“ დღეს უმატებენ—ინტერნაციონალური სულისკვეთებით“. ეს ახალი დამატება ასახავს კრემლის ახალ ნაბიჯს ნაციონალურ პოლიტიკაში. ამ ნაბიჯის მიზანია კი ნათელია: ნაციონალურ რესპუბლიკებში ნაციონალურ ლტოლვა-მისწრაფებასთან დაუზოგავი ბრძოლის გაძირება და მთი ერების ასიმილაცია. ამ ასიმილაციის განსახორციელებლად კრემლის არსენალში საკმაოდ ნაკადი საშუალებები მოიპოვება: მასობრივი გადასახლება, მასობრივი ჩასახლება ერთი რესპუბლიკიდან მეორეში, შერეული ქორწინებების წახალისება, ეროვნულ ჩვეულებათა მოსპობა და ახალ საბჭოურ ტრადიციათა დამკვიდრება და რაც მთავარია, ნაციონალურ ენების რუსული ენით თანდათანობით შეცვლა. ამის ნათელ სურათს იძლევა ამ მეთოდების, ბალტიის ქვეყნებში გამოყენება. ასე, მაგალითად, ლატვიაში მასობრივი გადასახლების შედეგად, ძირითადი მოსახლეობა თანდათანობით კლებულობს. 1970 წელს ლატვიის დედაქალაქ რიგაში ლატვიელები ქალაქის მოსახლეობის მხოლოდ ორმოც პროცენტს შეადგენდა, ხოლო მთელ ლატვიაში მხოლოდ ორმოცდაათ პროცენტს. თუ ეს ევოლუტია ასე გაგრძელდა, ლატვიელები ხუთმეტოც წელიწადში უმცირესობაში აღმოჩნდებიან და ლატვიის რესპუბლიკა რუსეთის ფედერაციაში შეივალა ავტონომიურ ოლქად გადაიქცევა. ასე უყვეს კარელის რესპუბლიკას 1956 წელს. კარელები ამ წელს უმცირესობაში აღმოჩნდნენ და რესპუბლიკა გაუქმებულ იქმნა. ანალოგიური შედეგი მოელის ბალტიის სხვა რესპუბლიკებსაც. რესპუბლიკებში ქალაქებსა და სოფლებს სხვადასხვა ეროვნებათა წარმომადგენლებით ავსებენ. ტაშკენტში 106 ერობა, კიევი 89. რუსული ენა სავალდებულოა ყველა სკოლაში. ბალტიის ქვეყნებში რადიოგადამცემები უმთავრესად რუსულ ენაზეა. გაზეთების ორმოცდაათი პროცენტი რუსულ ენაზე გამოდის. დაახლოვებით მსგავსი მდგომარეობაა სხვა რესპუბლიკებშიც.

უკანასკნელ დროს საბ. კავშირში ბევრს წერენ ეკონომიურ დაზიანების პრობლემაზე, რაც უშუალოდ ემუქრება მოკავშირე რესპუბლიკების ნაციონალურ საზღვრებს. მოსკოვის აზრით— ეკონომიურ საკითხის მოგვარება უნდა ხდებოდეს მთელი საბჭოთა სახელმწიფოს თვალსაზრისით. ეს კი მოითხოვს, უმეტეს შემთხვევაში, საბჭოთა კავშირის ადმინისტრაციულ-ტერიტორიულ დაყოფას, ე.ი. ნაციონალურ საზღვრების მოშლას. რასაკვირველია ყოველივე ეს პრაქტიკულად, ნიშნავს ერების ნაციონალური თვითშემეცნების არსის გამოკლას. ომის დროს დიდ ქებაში გახლდათ დიდი რუსის ერი, როგორც საბ. კავშირის ხელმძღვანელი ძალი, მაგრამ ამეამად რუს ხალხზე დაყრდნობა, როგორც ხელმძღვანელ ძალაზე, უკვე არ ვარჯა. კომუნისტური იმპერიის მებრძოლობის მიზნებისათვის საჭირო ვახდა ახალი ხალხი. მის უწოდეს „საბჭოთა ხალხი“.

ცხადია, ისეთი ხალხი სინამდვილეში არ არსებობს. რუსი რუსად დაჩია, უკრაინელი უკრაინელად, ქართველი ქართველად და ასე შემდგომ. მაგრამ კრემლის ხელმძღვანელობის ეს რეალობა, ე. ი. ერების არსებობის ფაქტი, ბრუყუაზიული იდეოლოგიის და ფსიქოლოგიის „რეკიდევებს“ წარმოადგენს. მთი ესაკირობებათ, რომ კარბატებიდან წყნარ ოკეანემდე ტერიტორია დისახლებული იყოს რადიკ ერთიანი საბ. ხალხით,

რომელიც იგივე რუსის ერი იქნება.

ამ მეტად რთულ მოსალოდნელ გარემოებათა წინაშე სდგას ჩვენი სამშობლო, საქართველო. მის კარზე ამდგარია სამი შრომა. ექვთ არა გვაქვს, რომ ეს წამოწყება, როგორც სხვა ბევრი წამოწყება კრემლის მცველებს, ჩაიშლება. მაგრამ ჯერ-ჯერობით ეს კეთილდღეობა ბოროტი საქმე. ამ ბოროტ საქმეში ქართველებიუნი მონაწილეობენ. ერის ამ საბედისწერო ექმს, დღევანდელ საქართველოს საჭეთმკურნალებს და ახსნავდეთ, რომ მათი ძველი და ახალი დანაშაულისათვის სხვადასხვა საზომი არსებობს. თუ ძველი დანაშაული შესაძლებელია იდეოლოგიურ ვატაქებით გამოწვეულ სიბერეს მიეწეროს, ამით შენედავს, წარმოსადგენია დაიწვევასაც მიეცეს, ახალი დანაშაული ყოვლად უპატივებელ ხასიათისა და ასეთად დარჩება.

შალვა კალანდიაძე.

სინდისის თავისუფლება და ახალი საბჭოთა კონსტიტუციის პრეპტი.

საბ. კავშირის ახალი კონსტიტუციის პრეპტის საყოველთაო-სახალხო განხილვასთან დაკავშირებით, საბ. საქართველოს პარტიული პრესა აჭრელებულია ლოზუნგებით- „განვიხილოთ კონსტიტუციის ახალი პრეპტი“ - „ვიდვიქროთ კონსტიტუციის ახალ პრეპტზე“ და ა.შ. ქვეყნდება სტატიები, კომენტარები, ცალკეულ მოჭალაქეების თუ მოჭალაქეთა ჯგუფების აღფრთოვანებული განმარტებები და შენიშვნები. და ჩვენც ვდგირბობთ, ვხილავთ, ვარჩევთ ახალი კონსტიტუციის თითოეულ მუხლებს და მით სინამდვილესთან ვადარებთ.

საბ. კავშირის ახალი კონსტიტუციის პრეპტის 52-ე მუხლი მავალითად ამბობს: „სსრ კავშირის მოჭალაქეთათვის აღიარებულია სინდისის თავისუფლება. ანუ უფლება-სწამდეთ ნებისმიერი რელიგია, ასრულებდნენ რელიგიურ კულტებს ან არ სწამდეთ არავითარი რელიგია, ეწეოდნენ ათეისტურ პროპაგანდას.“

ახალი კონსტიტუციის ეს მუხლი მეტად საინტერესო და იმედისმომცემია, მაგრამ, სამწუხაროდ, ფაქტები სულ სხვადასხვადას. აი ერთი მავალითა მარჯალაქეა: საბ. რუსეთიდან ახლახან დასაქვლეთში მოაღწია თვითგამოცემის დოქუმენტმა, რომელიც გვაქვს, რომ მორადვეთის ავტონომიური რესპუბლიკის ბარაშევის ქალაქი პოლიტიკურ ბანაკში გამოქვლეთულია ათი მართლმადიდებელი მორწმუნე ქალი. ეს უქვე ხანშიშესული ქალები დახატომრებულიქმნენ იმისათვის, რომ მართლმადიდებელი ეკლესიის სამღვდლოებას და იერარქებს მოეწოდეს - უარი თქვან თანამშრომლობაზე საბ. რუქითან „გშმაქის“ რეჟიმთან, კგბ-სთან. მათ ამ დანაშაულისათვის მიესაჯათ თავისუფლების აღკვეთა შვიდიდან-ათ წლამდე, უსასტიკეს რეჟიმში.

საბ. კონსტიტუცია ქალაქზე მიიწვ აღიარებს რელიგიური კულტების შესრულების თავისუფლებას, მაგრამ კულტების შესასრულებლად საჭიროა ტაძრები, ეკლესიები. საქართველოდან მიღებულ თვითგამოცემის დოქუმენტებდან ვიკით, რომ საქართველოში გაჩაღებული ათეისტური კამპანიის შედეგად ხელისუფლებამ დახურა მოქმედ ეკლესიათა უმრავლესობა. ამავე დროს, ახალი ეკლესიების აგება ადვილი საქმე რილია ათეისტურ სახელმწიფოში. მავალითისათვის მოგვიკვანთ 1974 წელს სოფელ წალკაში მომხდარ ამბავს, რომლის შესახებთ თავის დროზე მოგვიხსნობდა ვახეთი „ახალგაზრდა კომუნისტი“: წალკალებს ვანუზრახავთ ახალი ეკლესიის აგება რიონის ცენტრში. წალკის ათასობასამდე მცხოვერთ, მათ შორის თხასი ახალგაზრდა, საეკლესიო ხელმოწერით ზემდგომ ორგანოებს სთხოვს უფლებას ეკლესიის ასაგებად. პეტრიკის სათანადლო ორგანოებში მიღება ვუმდეგ, წალკს ეწვია რევიზია ტფილისიდან. „ახალგაზრდა კომუნისტი“ რუპორტიორი თქმცა მეტად ძქმწობა: ამ პეტრიკის შინაარსის ჩვენთვის ვამოცემამთ, სამავგეროდ იგი ხელმომწერებს უწოდებს „სამოციანი ეკლესიის მისიონერებს“, მეჭრთამებებს, ხელუთის მოკიქვლებს, ფანატიკოს-მაქინატორებს... მოკლედ რომ მოკვრათ, ხელისუფლებამ წალკელ მორწმუნეებს უარი უთხრებს ეკლესიის აგებაზე და ეს მიტუდავად იმისა, რომ საბ. კონსტუციის მიხედვით, საგმარისია ოცი მორწმუნის თხოვნი ახალი ეკლესიის ასაგებად.

ახალი რელიგიური ამბავი მოხდა ამა წლია ავუნიტოში, საბ. რუსეთში. ქალაქ გორკის ორიოთხასამდე მორწმუნემ თხოვნი მიმართა ქალაქის ხელისუფლებას, ნება დართონ ახალი ეკლესიის ასაგებად. გორკის ხელისუფლებამ ამ ხუთმაკრი წლის წინად უქმე უარ-ო ასეთი თხოვნა და რეპრესიული ზომები მიიღო თხოვნაზე ხელმომწერათა წინააღმდეგ, რითაც დაარღვია კონსტიტუციის მუხლი სინდისის და რელიგიური კულტების შესრულების თავისუფლებაზე.

საქართველოდან ამ უანასკნელი წლია ვანიმავლობაში მიღებულ მავალით თვითგამოცემის დოქუმენტში გმობს საქართველოს მართლმადიდებელ ეკლესიაში, სახატრიარქოში არსებულ მდგომარეობას, ვანსაკლესიო რეჟიმით დათვ მიტუთებს კათალიკოს-პატრიარქად დანიშნვის შემდეგ, და მიუთითებს მორწმუნეების და თვით სამღვდლოების დევნა-შეიწროებაზე. ათელმწიფო უშიშროების კომიტეტის მიერ, და განსაკლესი-

რებით იმ პირების დევნაზე, რომლებმაც საჯაროდ ამხილეს საქართველოს საპარტიო რეჟიმში გამეფებული კორუპცია, კვბ-ეს ჩარევა ეკლესიის საქმეებში... ერთი მითგანი ქალბატონი ვალენტინა ფაილოძე, რომელიც 1974 წლის ივლისში ყოფილი მხრივ შეთხზულ პრესისზე მიესაჯა თერაპიული თვით თავისუფლება აღკვეთის რელიგიური პროპაგანდის ბრალდებით. იგი თუმცა დღეს თავისუფალია, მაგრამ ტელიონის ახლო მდებარე ქალთა ბანაკში სასჯელის მოხდის შემდეგაც, კვლავ განიცდის კვბ-ეს რეპრესიებს.

დამახასიათებელია აგრეთვე თბილისელ კომკავშირელების თავდასხმა თბილისის ეკლესიებზე 1974 წლის ალდგომის, მაშინ დააკავეს და დაკითხეს ყველა ახალგაზრდა, რომელიც ესწრებოდა საალდგომო წირვას. მათი გვარებიც კი გამოქვეყნდა გაზეთ „თბილისში“, აღზად გაფრთხილებისათვის, თითქოს საბ. კონსტიტუციით აღიარებულ სინდისის თავისუფლებით არ უნდა სარგებლობდნენ ახალგაზრდები.

სამწუხაროდ, უამრავი მავალითის მოყვანა შეიძლება, მაგრამ ამჯერად დაუბრუნდეთ კონსტიტუციის პრინციპის 52-ე მუხლს, ეს მუხლი შეცვლის მოქმედი კონსტიტუციის 124-ე მუხლს, რომელიც ყველა საბ. მოქალაქეს აძლევს „რელიგიური კულტების შესრულების თავისუფლებას“. როგორც ზემოთხსენებული ფაქტები ცხადყოფენ, მოქმედი კონსტიტუციის ეს მუხლი ცხოვრებაში არ ტარდება არც საბ. კავშირში საერთოდ, არც საქართველოში. წინააღმდეგ შემთხვევაში, მორალეთის ბანაკში რელიგიური პროპაგანდისათვის გამომწვევედელი არ იქნებოდა მორალე მუხლები, საქართველოში ვალენტინა ფაილოძის არ მიუხაღრნენ თავისუფლების აღკვეთას, ქართული ახალგაზრდებიც თავისუფლად დაესწრებოდნენ საალდგომო წირვას.

მაგრამ ვინაიდან რელიგია საქართველოში გამოცხადებულია „ხალხის ოპიუმად“, „მდენე გადმონ-აშთად“, პრიორიტეტი უძლევა არა რელიგიურს, არამედ ანტირელიგიურ პროპაგანდას, და აღმნიშნებს სჯიან რელიგიური რწმენისათვის. ვისურვით, რომ ახალი კონსტიტუციის 52-ე მუხლი უკეთ გატარდეს ცხოვრებაში და — რომ ციხე-ბანაკებიდან გაათავისუფლონ ის აღმნიშნები, რომლებსაც „სწამთ ნებისმიერი რელიგია“ და „სასრულებენ რელიგიურ კულტებს.“

ამით, საბ. კავშირისა და საბ. საქართველოს შეთავაზება და ხელისუფალნი დაადესტრებდნენ, რომ ისინი პატივსაცემენ არა მარტო საქეთორ კონსტიტუციის, არამედ —ველსიკის თათბირის დასკვნითი აქტის დებულებებს, რომლებშიც დიქსირებულია აღამი ანის ძირითადი უფლებები, მათ შორის სინდისის თავისუფლება.

ამის განხორციელებისათვის საჭიროა, რომ საბ. კომუნისტურ პარტიას დემოკრატიის და ჰუმანიზმის საკმაოდ მაღალი დონე ჰქონდეს მიღწეული, ხოლო ხელისუფლება პატივსაცემდეს და ააოულებდეს არსებულ კანონებს. ე. ი. ზოგი კანონი მარტო საპროპაგანდო არ იხმარებოდეს. საბუნდ უკიდ ამის მტკიცება გერ შეუძლებელია.

გ უ ლ ნ ა რ ა უ ა ე ა ძ ე .

სოციოლოგია საბჭოთა კავშირში.

საბჭოთა კავშირში სოციოლოგიის სხვადასხვა შეხედულება არსებობს. უკიდ ამ თვლის ყველა სოციოლოგიური პრობლემის გადაწყვეტის უნიკალურ მეთოდად. ზოგი მის ფუნქციონირებად აღიარებს. ზოგიც კი სოციოლოგია ისტორიულ მატერიალიზმთან აიგივებს.

რას წიარმოადგენს სინამდვილეში ეს სადავო მეცნიერება? სიტყვა-სიტყვით — სოციოლოგია ნიშნავს სწავლას საზოგადოებაზე. ის სწავლობს საზოგადოებისა და მისი შემადგენელ ნაწილები სოციოლოგიურ აგებულებას: იკვლევს სოციოლოგიურ მოვლენათა უკიდერთ მოქმედებას, ადარებს აღნიშნულ სოციოლოგიურ მოვლენებს, არ არის ისეთი პრობლემა ახსნა-სადავო ტერიტი ცხოვრებაში, რომელიც არ იყოს ასახული თანამედროვე სოციოლოგიაში.

სახელმწიფო და სამეურნეო დაწესებულებებსა და ორგანიზაციებს სოციოლოგიურ კვლევათა დახმარებით საზოგადოება განვითარების ყველა მხარეზე შეუძლია, შედგინოს, კონკრეტული ინფორმაციის მიღება.

სოციოლოგიის როლი განსაკუთრებით ახმარად შეეწიერულ — ტექნიკური რევოლუციისათვის და ეკონომიკით. შედგინოს, ფსიქოლოგიისა და სხვა ინფორმაციის დისკომინები, რითაც, სოციოლოგია იკვლევს ეკონომიკურ — ტექნიკურ წინსვლის ყველაზე უკიდრამში შედეგებს და ექვემდებარება მათ და აძლევად. ამასთან, არის დაგეგმირებული ავტორიტეტიანი, უკიდრის და აღმნიშნისათვის განსაღ სოციოლოგიური გარემო, დაკვა — შენარჩუნების პრობლემები. ერთი უკიდრის, სოციოლოგია როლი უკიდრში შეეღობა თანამედროვე საზოგადოებაში დამუფასებელი და აღმნიშნისა და აღმნიშნის, რომ და აძლევთ, რითაც შეეღობა წიგნის ბაზარზე სოციოლოგიური გამოკვლევების დიდი ადგილი უკიდრის, ექვემდებარებულ შტაბების 1811-ე უბნის სასწავლებელში ნახევარი მილიონი სტუდენტი სოციოლოგიის უკიდრის გადის, ხოლო ჰარვარდი, კლივლენის, ჩიკაგოს და კალიფორნიის უნივერსიტეტების სოციოლოგიის უკიდრის გადის.

ორნიის უნივერსიტეტები სხვადასხვა სოციოლოგიური სკოლებისა და მიმართულების ცენტრებს წარმოადგენენ. საფორმეტო სოციოლოგიურ კვლევას ცენტრებია სტრასბურგის, ბორლოს უნივერსიტეტები და ორი კათედრა სარბონაში. ფართო ასპარეზი აქვს დათმობილი სოციოლოგიის ინვლისის ყველა საუნივერსიტეტო ქალაქში. ანალოგიური ხასიათის ცენტრები არსებობენ დანავლეთის სხვა ქვეყნებშიც.

საბ. კავშირშიც დიდ მოღვაწეა ამჟამად სოციოლოგია, მაგრამ — მხოლოდ სიტყვით, არსებითად კი ეს უმწეო მდგომარეობაშია. დღემდე საბ. კავშირში, კერძოდ საბ. საქართველოში სოციოლოგიური ჟურნალიც კი არ არსებობს, არც ცენტრალური სოციოლოგიური ინსტიტუტი. უკანასკნელ დრომდე არც ერთი უნივერსიტეტი წამდებულ სრულყოფილ სოციოლოგებს არ ამზადებდა და მხოლოდ ახლახან ძლივ-ძლივებით დაიწვეს კონკრეტულ სოციალურ კვლევების საინსტიტუტისათვის სპეციალისტების მომზადება.

რით აიხსნება სოციოლოგიის ბერი ქედანივით, სხვა მეცნიერებებთან შედარებით, ბოლოში მიგდება? ამის მიზეზი უიღრესად პოლიტიკურ და იდეოლოგიურ სფეროშია საძიებელი. საზოგადოებაზე მეცნიერება, პიროვნების კულტის ეპოქაში, საზოგადოებრივ მეცნიერებათა წყობიდან განდევნილი იყო. მისი კვლევა-ძიება საშიში ვახლდათ რეჟიმისათვის. მაშინ სოციოლოგიის არსი პარტიის ისტორიის შესწავლას შეადგენდა. მდგომარეობა შეიცვალა სტალინის სიკვდილის შემდეგ და სოციოლოგიის რეაბილიტაცია მოხდა. 1956 წელს, პოლანდიაში, ქ. ამსტერდამში, საბ. სოციოლოგებმა პირველად მიიღეს მონაწილეობა სოციოლოგიების საერთაშორისო შესაბუთო კონგრესის მუშაობაში. ხოლო მეექვსე საერთაშორისო კონგრესზე 1966 წელს ვიენაში (საფრანკო) საბ. კავშირმა 85 კაცისაგან შემდგარი დელეგაცია მიავლინა.

მიუხედავად ასეთი დინამიკისა, სოციოლოგიის განვითარება მეტად შეზღუდულია საბ. კავშირში. საქმე იმაშია, რომ სოციოლოგიის ერთი ძირითადი ამოცანა მწვავე საზოგადოებრივ წინააღმდეგობებისა და პრობლემების შესწავლა და მხილება არის. ესენი კი მჭიდროდ დაკავშირებულია პოლიტიკურ, ეკონომიკურ და სოციალურ სისტემასთან. აი ამიტომ სოციოლოგები, რომლებიც ამა თუ იმ საზოგადოების პრობლემებს იკვლევენ, ნებისა თუ უნებლით, საზოგადოებრივ კრიტიკოსთა რიგში გამოდიან.

კონკრეტულ მავალითა ფონზე მთელი სურათი ნათლად გადის შუბლად. განვიხილოთ ერთი ფრიალ მნიშვნელოვანი მოვლენა, რომელიც მუშა ქალების ორმაგ დატვირთვის პრობლემას შეეხება. სოციოლოგებმა ყურადღებით გამოიკვლიეს ეს საკითხი და მივიღინ დასკვნამდე რომ წარმოებაში სრული სამუშაო დღის დიასახლისობის და ბავშვთა აღზრდის შეთავსება დამლუბველად მოქმედებს ოჯახზე. ის აგრეთვე გაუღენის ახდენს ბავშვების უმთავალურეობაზე, დამანაშავების ზრდაზე, შობამების დატვირთვაზე და მრთული მოსახლეობის ჯანსაღობის გაუარესებაზე. სოციოლოგებმა გამოიმუშავეს მეცნიერულად დასაბუთებული რეკომენდაციები მუშა ქალია მდგომარეობის შესამსუბუქებლად. ამასთან დაკავშირებით საინტერესოა იმის აღნიშვნა, რომ მუშა-ქალების მდგომარეობის შემამსუბუქებელი შედეგათებით უკვე დიდი ხანია არსებობს კაპიტალისტურ ქვეყნებში.

სახელმწიფო ორგანოებში ამ რეკომენდაციების გამოიმუშავებისა და გადაცემის დროიდან უკვე რამდენიმე წელიწადი გავიდა, მაგრამ სოციოლოგების რჩევა-დარტებანი დარჩენი „ხმად მღაღადებლისა უღამბროსა შინა“.

დიდი ხანი არ გასულა მას შემდეგ რაც რომ სოციოლოგებმა მუშახელის დენადობის საკითხის გამო გულდასმითი კვლევები ჩაატარეს. ამამდე საბ. ხელისუფლება ამტკიცებდა, რომ ეს იყო გამოწვეული შეუფერებლობით და უღისციბლიანობით. მაგრამ სოციოლოგებმა გამოარკვეეს, რომ მუშების გაზრდიან, უმეტეს შემთხვევაში, საბინაო მშენებლობის მოწყობლობის, შრომის ცუდი ორგანიზაციის, საბავშვო ბაღებისა და ბავშვების უქონლობის გამო, ე.ი. ყველა იმ მიზეზით, რომელიც დასახლებულია იგი. საბ. სისტემაში მართალია.

უკანასკნელ დროს ბევრს დაბარებენ და წაქეზებენ მომხმეველობა-მეჭრთამეობა-მეჭრთახობა-გამორჩენა-წამლველობა-სიმთვრალეზე. ყველა ამ მანიკერებას უსათუოდ დრამადა აქვს გადგმული ცხოვრებაში დღეები, თორემ ამდენ საგანგაშო კამბანიათა ადგილი არ ექცევაში. მაგრამ ყველა ამ გამოვლინებას მიაწერენ წარსულის გადმონაშთებს აღმდინათა შეგნებასა და ექცევაში. და ასეთ შეფასებას ახდენენ არა მხოლოდ ოფიციალური ჟურნალისტები, არამედ, სოციოლოგები, ფსიქოლოგები, ფილოსოფიური მეცნიერებათა კანდიდატები და დოცენტები.

გერმანულულ წარსულის გადმონაშთებიდან ჩვენ გამოვყოფთ სიმთვრალეს და შეგეცდებით იმის ახსნას — თუ რატომ რატომ გაიღვა მან ასე დრამა დევნების საქართველოს სინამდვილეში; სად იმალება ამ საშიში სოციალური ავადმყოფობის მიზეზი. იმის მტკიცება, თითქოს სიმთვრალე წარსულის, ბურჟუაზიული წყობის გადმონაშთია წმინდა-წყლის ზღაპარია — ძნელად დასაჯერებელია. ოქტომბრის გადატრიალების დროს დაბადებულებმა სიბერეს მიაღწიეს. ისინი საბ. რეჟიმში გაიზარდნენ და აღიზარდნენ და რაც მთავარია, ბურჟ.

უზიამ მით თვალთ არ უხილავთ. სიმთვრალის ამგვარი ახსნა არასერიოზულია და ანტიმემორიული, ნერვოზი იფიქრება ვინმეს უხიკობას და გაუნათლებლობას. აქ უნდა, პირიქით, ჩვენს მკვლევარებში უსათუოდ, ნიკიტი და ზოგი ეგროპულად განათლებულნი არიან. აქვე მწარე სიტყვები არა მათდამია მიმართული, არამედ იმ სისტემისადმი, რომელშიც ისინი, საკუთარი სახის დაკარგვით, იძულებულნი არიან მონაწილეობა მიიღონ. მაგალითად, სოციალოგებისძირითად ამოცანას სოციალურ წინაღმდეგობებისა და პრობლემების შესწავლა-მხილვა შეადგენს. ეს კი, როგორც აქვე იხილეთ, მჭიდროდ დაკავშირებული რეჟიმის პოლიტიკურ, ეკონომიურ და კულტურულ მხარეებთან. ამიჯინ სოციალოგი ნებით თუ უნებურად ხშირად რეჟიმის კრიტიკისის როლში გამოდის. მაგრამ სწორედ საბ. სისტემა გახლავთ ნიკიტი ნიადავს რომ უქმნის სიმთვრალეს. ხოლო სისტემის კრიტიკა, ღმერთმა დაგიფაროს, სასტიკად იხსება. სიმთვრალე ვით სოციალური ჭირი მოედვა საზოგადოების ყველა ასაკობრივ, პროფესიულ და სოციალურ ფენებს. ჩვენს აზრით ამის მიზეზია საქართველოში აღმოცენებული, ადამიანთა შორის ურთიერთობის, ურთიერთუკაცშირის კრიზისი.

ღიდ სისწრაფეთა ჩვენს ვპოქამი სიერკისადი დროა ათიშელობის გადაღახვა სულ ადგილად ხდება. ტფილისიდან ქუთაისამდე ამჟამად პრაქტიკულად უფრო ახლოა, ვიდრე ეს იყო ზნახატრიდან ოსურგავიამდე. რადიომ და ტელეფონად ბევრი რამ შეუძლებელი შესაძლებლად გახადეს. ადამიანთა უმრავლესობის ნაცნობების წრე, განსაკუთრებით ქალაქებში, საბარკოდ გაიზარდა, რადგანაც დიდ საწარმოებებში მუშაობა და თანამედროვე ცხოვრების პირობები ადამიანების დიდ რაოდენობას კონტაქტში შესვლას აიძულებენ.

პირველი შეხვედრით ადამიანთა ურთიერთუკაცშირისათვის რადიო-ტელევიზორ დაბრკოლებები იმდენად შეიკვეცა, რომ საბ. საქართველოში ურთიერთობის გაშლა-აყვავება უნდა დაწყებულიყო. მიუხედავად ამისა ადამიანი შინაგან არსიდან ყოფილა იმდენად ეული, მარტოკა როგორც ამჟამად. საბ. რეჟიმის პირობებში ადამიანს ხშირად უწევს ისეთი როლის თამაში, რომელიც მის ინდივიდუალურ თავისებურობას არ შეესაბამება; მისი დრო მუდამ აღრიცხვავება აყვანილი, ის თავის თავს არ ეკუთვნის და მუნებრივია, ნამდვილი ინდივიდუალური არჩევანისათვის მას მეტად ნაკლები შესაძლებლობა გააჩნია, ე.ი. თავისუფალ ურთიერთობას იგი მოკლებულია. ხოლო ნამდვილი ურთიერთობა ადამიანთა შორის იძულებს ბაზაზე შეუძლებელია. ის აღმოცენდება ხოლმე სპონტანურად, ნებისყოფათა თავისუფალ ურთიერთმოქმედების საფუძველზე. ყველაფრის პოლიტიკური ზომის ქვეშ დაყენების, ხელოვნურმა, ძალდატანებითმა და სისტემატურმა დანერგვამ ადამიანის სულში რიგი სტრუქტურული ცვლილებები გამოიწვია, —კერძოდ— ცვლილებები სტილისა და ხასიათში. ცხოვრების ყველა სფეროს პოლიტიკისათვის, მთელი ატმოსფეროს საპროპაგანდო ფიქციებით გამსჭვალავია, ცხადია, ურთიერთობის გულისაღობას ხელს არ შეუწყობდა. საბ. კავშირში ადამიანს თავისთვის დრო თითქმის არ რჩება. სახელმწიფო მანქანის ვარჯიშ არ არსებობს მოქმედება და საქმე, —არც ერთი კუნძული, სადაც ადამიანი თავისუფლად, თავის ბატონად გრძნობდეს თავს. მას ყველგან და ყოველთვის ცივი, უფულო პარტია—სახელმწიფო ატრიბუებს. პოლიტიკური ძაღის ეგზომ ინტეგრალური ზატონობა ადამიანზე არ ხელსდება ისტორიაში. ერთი სიტყვით, საბ. კავშირში არ არსებობს სფერო, სადაც ადამიანთა შორის თავისუფალი ურთიერთობა არსებობდეს. ლიტერატურული და ფილოსოფიური წრეები და სალონები აკრძალულია. ამ წრეებში, მეგობრულ ვარემოში განიხილებოდა ლიტერატურის, ხელოვნების, ფილოსოფიის აქტუალური პრობლემები. ზედმეტად ლაპარაკი ამ წრეში მნიშვნელობაზე. ამ ინტელექტუალურ კონტაქტებიდან გამოდიოდა ცოცხალი აზრობა, რომელიც ფართოდ ეფინებოდა საზოგადოებას. საბ. ცხოვრების ასეთი სულშეშთთავი ვარემო ბადებს მოწყენილობას, ხოლო ადამიანს ესაპირებდა ვართობა, მაგრამ პროპაგანდით გაღვნილი არს გამოცდილი კინო, თეატრი თუ ტელევიდეო—გართობისათვის უვარჯისია. დარჩა ერთადერთი კუთხე, სადაც ადამიანი შედარებით თავისუფლად გრძნობს თავს—ეს არის სფერო. აქ იქარგება იგი სევდას, ივიწყებს საბჭოთა დღეების ცხოვრების პრობლემებს. სუფრას კი ღვინო ამშვენებს. მაგრამ ქართული სუფრას რომ მიუხდებოდა, მას დროს შეშეცნება ეკარგება, ხოლო ამას კი მოყვება —ყველასათვის ცნობილია.

ამას ემატება ის ვარემოებაც, რომ თვით საბ. სახელმწიფო მისი სავაჭრო ორგანოებით ხელს უწყობს ამ სოციალურ სენის განვრცობას, რადგან ცნობილია, თუ სავაჭრო ორგანოები როგორ დაინტერესებულნი არიან და ცდილობენ რაც შეიძლება მეტი მთავარი სასმელები გაასაღონ, რომელიც ფასილ ძლიერ ხელმისაწვდომია. ამავდროულად სიმთვრალის წინააღმდეგ განგაშია ატეხილი. სად არის ლოდივე? მაგრამ ლოდივე და რეჟიმის შესვერობა შორისშორს არიან. ლოდივეს თუ გასაღვეენ აღმოჩნდება, რომ სიმთვრალის განვრცობის მიზეზი თვით საბჭოთა სისტემამი მარხია.

შალვა კალანდაძე.

ქართული დისიდენტისმი.

სტალინური ტერორის მიერ დადამტკიცებულმა საზოგადოებრივმა აზრმა , დიქტატორის სიკვდილის შემდეგ ხმის ამოღება რომ დაიწყოს, დღეს რეჟიმის დისიდენტთა რიცხვისაკმაოდ დიდია; ზოგადად გვარებნიველ მსოფლიოშია ცნობილი. დისიდენტთა ამჟერა გამოსვლის ეს პროცესი, საქართველოში შედარებით გვიან გამოვლინდა. სე უპირველესად იმით აიხსნება, რომ რუსებმა და უკრაინელებმა ვეროპასთან უფრო ადვილი კავშირის შემწეობით(ადმოს. ევროპის სატელიტებთან საერთო საზღვარი, ძლიერი ებრაელი ინტელიგენცია, უცხოელთა სიმრავლე მოსკოვში და ს.ს.) ბევრად უფრო ადრე შესძლეს თავიანთი ხმის მსოფლიოში გატანა.(საქართველოს მოწყვეტილების და იზოლაციაში ყოფნის ცხადსაკუფად საქმარისთა აღენიშნოთ, რომ ჩვენ დღემდე არ ვიცოდით, საქართველოში „უსიქიდატირულ მკურნალობის“ გამოყენების უკვე 1950 წელს შემოღების შესახებ) იხილე ამავე ნომერში სამხარაპის სიტყვა)

გარდა ამისა, თუცა ქართველები რუსებზე ნაკლებად უკმაყოფილო არ არიან საბჭოთა რეჟიმით და არც რუსებზე ნაკლები ინდივიდუალური აქვთ, მაგრამ გვესხოვდეს რომ ჩვენში სხვა პირობებია.

რუს დისიდენტთა მთავარი ზრუნვა იდამიანის უფლების დაცვისაკენია მიმართული— პიროვნულ თავისუფლების მოპოვებაზე გამახვილებული.ამ საკითხის აღქმა, დესტალინიზაციის პრინციპის გამოყენებით, შედარებით ნაკლებად საშიშია.პიროვნულ თავისუფლება ქართველებსაც უყვართ და მის უქონლობას განიცდიან, მაგრამ აღმნიანის ყურადღება უპირველესად და ყოველთვის იმ წყურლისაკენ არის მიპყრობილი, რომელიც უფრო ძლიერად მტკივნეულია. და ასეთი მტკივნეული წყურული ქართველთათვის ეროვნული ჩაგვრის საკითხია.

პიროვნულ თავისუფლების ძიება, თუცა ლოგიკურად შორეულ პერსპექტივაში ტოტალიტარისმიდან თავისდაღწევისაკენ გულისხმობს(რადგან ამას გამოიწვევს), მაგრამიგი თითქო განცალკევებულ განსხვავებულ ცნებას გამოსახავს, რომელიც ფორმალურად ანტიისაბჭოურ მოქმედებას არ წარმოადგენს.რეჟიმს თითონ მოაქვს თავი უკველგვარ თავისუფლებით დამტკიცება.სულ სხვაა ეროვნულ ჩაგვრის მხილება და ეროვნულ თავისუფლების ძებნა.იგი ამჟერად საბჭოთა სახელმწიფოს მთლიანობას ემუქრება და ამგვარი რამ , საბჭოური გაგებით ანტისახელმწიფოებრივ მოქმედებას წარმოადგენს— რამდენადაც მათი მტკიცებით, საბჭოეთი იარაღის საშუალებით პურობით იმპერია კი არ არის, არამედ „ხალხთა ნებაყოფლობითი კავშირით“ შემდგარი სახელმწიფოა და მასთანადამე მისი მთლიანობა ხელუხლებელია.ამიტომ არის, რომ ქართული დისიდენტობა, რომელიც უმთავრესად ეროვნულია, რეჟიმისათვის ბევრად უფრო მიუღებელია, ვიდრე რუსთა მიერ ნაწარმოებულ კრიტიკა რეჟიმისა და თავისუფლებს მოახოვნები (აქ ანალოგია არსებობს ცარიზმის დროინდელ მდგომარეობასთან, როდესაც ქართველთა შექმნილი პქონლიათ სოციალისტური პარტიები და პქონდაც კიდევ, მაშინ როდესაც ეროვნული პარტიის არსებობა დაუშვებელი იქნებოდა—არც არსებობდა.).

ამიტომ გაახვები უნდა იყოს, რომ ქართული თვითგამოცემის პირველი რვეულები, რომელთაც უცხოეთში ვეუბლობდით, უფრო სუსტად გამოიყურებოდნენ ვიდრე საქვეყნოდ ცნობილი წერილობითი გამოსვლები რუს დისიდენტებისა. ეს შთაბეჭდილება იმდენად უფრო საფუქელიანი ჩანდა, რამდენად ჩვენ ვფიქრობდით, რომ ამ ინფორმაციის ავტორები საიდუმლოდ მოქმედებდნენ ჩვეულებრივად და გაუგებრობას ბადებდა მათი პოლიტიკური პოზიციის გაურკვეველობა.

კრებულ „საქართველოს მოამბე“ ს აჯერ მეორე და შემდეგ პირველი წიგნის მიღებამ ბევრი რამ ნათელი გახადა. ეს უწინაღობა რომელიმე საიდუმლო ორგანიზაციის მიერ კი არ არის გამოცემული, არამედ—სამს.კაროზე გამოსულ პატრიოტთა მიერ, რომნიც აორებდა არიან დასახლებულ ქურნალში დაბეჭდილწერილებისა, მოხსენებებისა თუ წარმოთქმულ სიტყვებისა.ესენი არიან: 5. სამხარაპი, თ. ადნოიძე, ზ. ვასილურაძე, ყარაშინ ლაბაძე, გედეონ თვალთვაძე, ვასილ კოსტაია, აჯერმეიშვილი და აღბად სხვები.

ქურნალის დეკლარაცია ამბობს: „ საბჭოთა ტოტალიტარული სისტემისათვის დამახასიათებელია ინფორმაციის დამალვა აღმნისტრატული პოლიტიკურ და საზოგადოებრივი ცხოვრების ყველა სფეროში. ქურნალი „ საქართველოს მოამბე“ მიზნად ისახავს ქართველი ხალხისათვის ინფორმაციის მიწოდებას როგორც სპეირბორტო ეროვნული და სოციალური პრობლემების; ასევე საბჭოთა კავშირში შექმნილი საერთო ვითარების გამო. ქვეყნდება საბჭოთა და საერთაშორისო სამართლის დოკუმენტები, აგრეთვე ისეთი მასალები, რომელთაც დიდი მნიშვნელობა აქვთ საქართველოს დღევანდელი მდგომარეობის სწორი შეფასებისათვის.სამართლის და პროკურატურის დოკუმენტების გამოქვეყნებისას დატულია დედნის სტილი და ორთოგრაფიაც კი. ქურნალი არ დებულობს შემოწმებულებებს პოლიტიკური, მთავრობისმიერი და და სხვა ოფიციალური ორგანიზაციებისაკენ.

ეურნალის გამოსვლას მიესალმნენ ცნობილი რუსი დისიდენტები: ნობელის პრემიის ლაურეატი, აკადემიკოსი ა. სახაროვი და მწერალი პუბლიცისტი და ისტორიკოსი ა. ამალინი. ა. სახაროვმა აღნიშნა, რომ ეურნალის გამოსვლა უაღრესად დროულია, ვინაიდან საქართველოს დღევანდელი ვითარების შესახებ ნამდვილი ინფორმაციის მიღება ფრიად საწინააღმდეგარე ჩვენი, ასევე მთელს მსოფლიოში.

რეგრად მკითხველი დაინახავს, ამ დეკლარაციას გაბედულება არ აკლია, მაგრამ მისი ავტორები გასაგები მიზეზით, თავს იკავებენ მათთვის უსათუოდ უძვირდასეს პრინციპთა აღიარებისაგან და მხოლოდ ინფორმაციითა ზრის კისრულზე. ავტორთვე აღსანიშნავია სახაროვისა და ამალინის „მოშვებება“ და ერთგვარად, მათ ზურგს უკან ამოფარება.

მიუხედავად ამ დეკლარაციაში გამოჩენილ სიფრთხილისა და ცდისა, რომ ლეგალობის ფორმებში დარჩენილიყვნენ, მათ თავიანთი გულსნაღები ისეთ ფორმებში გამოამჟღავნეს, რომ გამსახურდია და კოსტავა დააბატირეს— ხელოვნურად მოწყობილ ვითომ საზოგადოებრივი აზრის მიერ, მათი გაიცეხვის შემდეგ.

ამ „საზოგადოებრივი აზრის“ გამოსვლას აშკარად ხელოვნური ფორმა ჰქონდა: თითქმის ქრთოსადიმივად დროს სხვადასხვა გაზეთებში გამოქვეყნებული წერილები, ერთი მეშუაქალის, ერთი მეშამამაკაციის, ერთი კომუნისტის, ერთი მეტწიერ-მეშვიდისა და ერთი სიმღველეობის მეთაურობისა. ეტყობა მთავრობის რაღაც მორიდება მიიღო ჰქონია ნამდვილი საზოგადოებრივი აზრის, თუ ამ კომუნისტის გათამაშება საჭიროდ ჩათვალა. ასე გამოდის თითქმის ამ რამდენიმე წერილის ავტორთა მოთხოვნით დააბატირეს ისინი. მაგრამ საკითხი ისმის: თუ ეურნალში გამოქვეყნებული მხილებები ცილისწამებას შეიცავდა, როგორც გაზეთები გვაცნობენ, რატომ ბოროტებაში „ცილისწამებით“ მხილებლმა პირებმა თვითონ არ აღძრეს წესიერი საჩივარი სასამართლოს წინაშე, რომ თავივე გაემართლებიათ და ცილისმწამებლებიც დასჯილიყვნენ. მაგრამ წესიერი და ლეგალური მოქმედება, წესიერსა და ლეგალურ რეჟიმშია მოსალოდნელი.....

ისინი დააბატირეს იმიტომ, რომ მათ მიერ გამოამჟღავნებულ ფაქტების საზოგადოებისათვის გაცნობას მოძალადე რეჟიმი ვერ დაუშვებს. ეს ისეთი ფაქტებია რომელთა გამო კამიონი, ახსნა, შემსუბუქება, კომენტარები, უფლად შეუძლებელია და შესაძლებელი რომ იყოს, ეს სომ თავისუფალი პრესის დაშვება იქნებოდა. თანაც ლეგალურად ხელისუფლებას ამგვარი გამოცემების აკრძალვა არ შეუძლია და რადგან დაშინებამ არ გაქრა დააბატირეს ეურნალის ხელმძღვანელები. მოტივი გამოჩახულია, ისინი ფსიქიატრიულ მკურნალობას საჭიროებენ. ამ მოტივის დაუკრებლობა სწორედ უფრო ძლიერად მოქმედი გაფრთხილებაა სხვებისათვის.

უნდა ეიფიქროთ, რომ საქმის ამგვარად განვითარება, ამ პატრიოტთათვის მოულოდნელი არ იყო, ამიტომ მათი მოქმედება ნამდვილი გმირობა და თავგანწირვია. როგორი ბოლოც არ უნდა ჰქონდეს ამ მტკიცეულ ამბავს, მათ უკვე დიმიხსურეს ქვეყნის საიამყო შვილთა სახელი.

მიხილ ქავთარაძე

ეურნალ „საქართველოს მოამბე“ ს პირველი წიგნი.

ამ ეურნალის მეორე წიგნის შინაარსი ქართველი მკითხველისათვის ცნობილია „თავის. ტრიბუნას“ ფურცლებიდან, ამიტომ აქ უფრო გვიან მიღებულ პირველ ნომრის შინაარსზე ვერაღებთ მხოლოდ. ეურნალში მოთავსებულია შემდეგი წერილები: 1) ადამიანის უფლებათა დეკლარაციის ტექსტი, 2) ადამიანის უფლებათა კომიტეტის პრინციპები (მოსკოვში ჩამოყალიბებული კომიტეტი) 3) საქართველოს ისტორიის სწავლება ქართულ საკლასში. ამ წერილიდან ირკვევა, რომ საქართველოს ისტორიის გაკეთილებს წელიწადში მხოლოდ 35 საათი აქვს დათმობილი, მაშინ როდესაც საბ. კავშირის ისტორიას 70 საათი ეძლევა. წერილი ასკვნის: „ისტორიის სწავლების ახალი მეთოდი თითქოს მიზნად ისახავს საბ. კავშირის ეროვნებებში „ნაციონალიზმის გაქარწყლებას“ და „ადამიანის ახალი ტიპის ფორმირებას“ ინტერნაციონალური სტრუქტურების გამოყენებით კი საბ. კავშირის ისტორიის სახელწოდებით იგი ფაქტურად რუსების ისტორიის ეგვარგავსა და ამის ავტორს რუსეთის „ობიექტურ მიდგომას სხვა ეროვნებათა ისტორიებისადმი, თ.ა. საქართველოს ისტორიის სწავლების საკითხისათვის (ნაციონალ-სამხარის სტრუქტურის გამოყენებით) საინისტროში. იხილეთ მთლიანი ტექსტი ამავე ნომერში) 4) ტფილისის უნივერსიტეტის რუსული კაცის ცეხი. წერილში მხილებულია უნივერსიტეტის რექტორის ჩიკვიშვილის ცდა რუსული კაცისათვის და დასახელებულია ამ ზომის შემოღების ერთადერთი მომხრე დეკანი ა. სურგულაძე. 5) სამხატვრო აკადემიის ერთი ფაკულტეტის რუსული კაცია. (არაქართველ სტუდენტთა საშუალებით, როგორ დააარსეს ერთი რუსული ფაკულტეტი.) 6) საქართველოს მართ. ეკლესიის მდგომარეობა. ეს საკითხი მკითხველთათვის საკმაოდ ცნობილია, მოგვყავს მხოლოდ საინტერესო რიც-

ხვები, ხუთიათასი ეკლსიიდან დღეს საქართველოში მხოლოდ ორმოცდაათი მოქმედი ეკლსიაა. ამითი თბილისში: ექვსი ქართული, ხუთი რუსული და ერთი სომხური. დღეს მთელ საქართველოში ასამდე საეკლესიო პირია (ყველა თანამდებობისა). ამავე დოკუმენტში მოყვანილია პროკურორ ქორძის მიერ წარმოებულ გამომძიების შენაჩისა, საპატრიარქოს გაძარცვის და ხარტონ დევედარიანის უკანონოდ კათალიკოსად არჩევის შესახებ. ამ გამომძიების მონაცემთა არღმადივისათვის გადახევენს ქორძიე. 31. განვლილთ. შავნე ჩვეულ-გებთან და ტრადიციებთან* ბრძოლის ნიღბით მთავრობა კრძალავს რელიგიურ დღესასწაულს. წერილში მოთხოვნილია სხვანაირი კვირის დღესასწაულის ჩატარების წინააღმდეგ მთავრობის მიერ მიღებული ზომების შესახებ. გზების დაკეტვი, მანქანათა მოძრაობის აკრძალვა და სხვა. 99. ფაილთე. ეკლსია და კომუნისტები. 10) ზ. გამსახურდია. ქართული კულტურის ძეგლთა მდგომარეობა (დაცვა თუ ძარცვა). ეს წერილი გვაძრავს იმ წარმოდგენებზე უთავბლომას და სახალხო ფულის უნამუსო მოხელეთა მიერ ჩაჯიბვას რაც კულტურის სამინისტროს წიალში— ძეგლთა დაცვის განყოფილებაში ხდებამდეგორი თითონ მუშაობდა ამ უწყებაში და აქ გამოაშვარაგებული უწყისებანი ამგვარად გახდნენ მისთვის ცნობილი. ამ დოკუმენტების უღირსი მოხელეები, რომელთაც „მოგებაში“ დაინტერესებული უფროსები არც სჯიან არც აკონტროლებენ, ითვინებენ არა მხოლოდ ქართული ბიუჯეტისა და ძეგლთა რესტავრაციისათვის გამოყოფილ თანხას, არამედ ინფრუქციის რესპუბლიკის მიერ მათ ტერიტორიაზე მყოფ ქართული ძეგლის შესაკეთებლად გაღებული ონხაბც მიუთვინებიათ. 11) წამების მეთოდები საქართველოს ციხეებში. (შემდგენელი ზ. გამსახურდია). ეს 32 გვერდის შემცველი დოკუმენტი წარმოადგენს აგენტებად გამხდარ პატიმრების, ეინმე ცირკეკიძის და უსუპიანის პროცესის ანგარიშს. ამ ნაძირალებს, რომელთაც ხელისუფლება, ასე ვთვით, დამხმარე გამოძიებლებად იყენებდა, „დამუშავების“ პროცესში ცემის დროს შემოკვლვით მათებრ პატიმარი ინსპილოვი.

დოკუმენტი ამბობს: სამი წლის ნანძილზე უმარავი გამოსაძიებელი სეკმე დაგროვდა (ჩატარდა ოთხმოც ათასამდე პროცესი). გამოძიებლები საქმეს ვერ აუღიოდნენ. ამიტომ გადაწყდა წამების მეთოდების ფართე გამოყენება, რისთვისაც თავად პატიმარ აგენტებს იყენებდნო....

პროცესზე გამოაშვარაგდა წამების მეთოდის შემძარწუნებელი სურათი. დოკუმენტის ბოლოს რედაქცია ასკენის, რომ ეს პერიოდი (1966-1972 წ. წ.) ის დროა როდესაც ე. შვედარდამე იყო შინაგან საქმეთა მინისტრი ასე რომ ეს საშინელება მისი შექმნილია. მან შექმნაო სპეციალური იზოლაციონები, სადაც წამების მეთოდად იყენებდნენ: ჩკინის ჯიხებით ცემას, ნემსების და მავთულბობის გარჯობას, ფეხებით ჩამოკიდებას, სიგარეტით სხეულის ამოწვას, შხაპის (დუშის) ქვეს გაჩერებას, ჰომოსექსუალურ გაუპატოტრებას და სხვა.

პროცესი გაუმართეს ორ პატიმარ აგენტს, რომელთაც „მარცხი“ მოუვიდათ ხოლო მთავარი დამნაშავე ე. ი. მათთვის დავალების მიმცემი ადმინისტრაცია არავის შეუწუხებია.

12) ყარაშან. ლაბაძე. უბრალო არითმე ტიკა. შრომის ანაზღაურება და ფასები საბჭოთა კავშირში. მოყვანილია დეტალური ცნობები საბჭოეთში არსებულ ფასებზე და უკუა კატეგორიის მუშა-მოსამსახურეთა ხელფასზე, საიდანაც აშკარად ირკვევა, რომ თითო უმაღლესი კატეგორიის ხელფასის მქონე პირსაც კი არ შეუძლია ნორმალურ დონეზე იცხოვროს. გამონაკლისს შეადგენს მხოლოდ პრივილეგიური ფენა გვრად წოდებული ნომენკლატურა, რომელთათვისაც არსებობს დაბალფასებიანი და კარგად მომარაგებული სპეციალური მალაზიები.

13) გედეონ თვალთვადე. ხანძრები და დივერსიები საქართველოში 1976 წელს.

ავტორი ჩამოთვლის ხანძრების აფეთქებების და სახელმწიფო ქონების ძარცვის შემთხვევებს, რომელთა შორის საყურადღებოა რუს ჯარისკაცთა მიერ იარაღის გატაცება არსებულად, რითაც ვგვრობენ თურქე. აგრეთვე მოთხრობილია რუს ჯარისკაცის მიერ თბილისის აეროდრომიდან თეიოფრინანის მოტაცების ცდა. თბილისში სამოცზე მეტი შემთხვევა ყოფილა ხანძრებისა და დივერსიების ხოლო მთელ საქართველოში ამ რიცხვს სამასორმოცდამდე მიუღწევია. ავტორი ასკენის, ამ მოვლენებს უნდა ვუყურთ, და ვუყურთ, რომ ირცის მანქანა და არა როგორც ცალკეულ დამნაშავე პირთაგან მომდინარე ანარქიულ გამოვლენებებს* რ.

14) ცნობები უშიშროების კომიტეტის საქმიანობაზე. ცალკეულ პიროვნებათა შევიწროების და შინების და სისტემატურ შეწუხების შემთხვევათა ჩამოთვლის გარდა, დახატულია ფრიად დამაღონებელი სურათი, უმაღლეს სისწილებლებში საავტოტო ქსელის ფართედ გაბმისა. დასახელებული მრავალი პირი პროფესორთა კადრიდან, როგორც პოლიციის თანამშრომელი.

აღ. ასათონი ეროვნული მიმართულებების ერთი თვალსაზრისით პოლიტიკური წარმომადგენელია. ეროვნულ დემოკრატიულ პარტიის დაარსებაში მას დიდი შრომა და ღვაწლი მიუძღვის. მან მთელი სიცოცხლე შესწირა ამ პარტიის იდეოლოგიურ საფუძვლების ჩამოყალიბებას და მის ორგანიზაციულ გაფორმებას. იმ დროს, როცა ის, სრულიად ახალგაზრდა სამილგაწეო სარბიელზე გამოვიდა, არცთუ ასე ადვილი იყო არასოციალისტურ პარტიის დაფუძნება. მთელი საქართველო უკვე სამ სოციალისტურ პარტიას ქონდა განაწილებული და სამივე თავის თავს ღარიბთა და დამარცხებულთა ქომავად აცხადებდა. ასეთ მდგომარეობაში პოლიტიკურად გაუთვითონობიერებულ მაშინდელ საქართველოში, არასოციალისტება მუშათა და გლეხთა მტრად ჩათვლის აადვილებდა. ამ ხერხს მიმართავდნენ კიდევაც ერ. დემოკრატების გასაშავებლად.

ეს მოვლენა ჩვენს პოლიტიკურ-საზოგადოებრივ ისტორიაში არანორმალურ პროცესად უნდა ჩათვალის ბუნებრივი იქნებოდა, ჯერ არასოციალისტური, ეროვნული და დემოკრატიული მიმდინარეობა წარმოქმნილიყო და მას შემდეგ სოციალისტური მოყოლიდა. ეს უფრო ნორმალური იქნებოდა და ბრძოლას ეროვნულ-სოციალურ-პოლიტიკურ-ეკონომიურ საკითხებზე მეტი მნიშვნელობა ექნებოდა, დადებითი შედეგები მოყვებოდა. მაშინ კლასთა სოციალურ დიფერენციას გარკვეული ხასიათი მიეცემოდა და კლასობრივი ბრძოლა და პოლიტიკური დაპირისპირება უფრო ლოგიკურ და რეალურად დაყრდნობილ მოძრაობის სახეს მიიღებდა.

სულ პირველი მოხდა ამან შევადგინა, გაანათლება, გაანათლება კერძო განვითარების ნორმალური პროცესი და მთელი რიგი სადაო პრობლემებისა ცუდად იქნა გადაჭრული იველ გადმოცემა.

ერ. დემ. პარტიის დაარსება არცთუ უცერად ან შემთხვევით მომხდარა; ის განაპირობა მრავალმა ისტორიულმა მოვლენამ. როგორც ცნობილია, 1905 წელს ეროვნული მოძრაობის დიდი მქროლში ილია ჭავჭავაძე შეეცადა ერ. დემ. პარტიის დაარსებას. მან ტფილისში მოიწვია ძველი და ახალი თაობის წარმომადგენლების თათბირი და გადაწყვიტეს პარტიის დაარსება, შეიმუშავეს პროგრამა და კიდევ დაბეჭდეს იგი. ილია თავის მოღვაწეობის მიწურულში იყო და ეს იქნებოდა მისი მოღვაწეობის დაგვირგვინებაც, მაგრამ წინამდებარე გასაროლიმა ტყვიამ ეს მას არ აცალა. ამ ტრაგედიამ ისეთი თავზარადამცემი შთაბეჭდილება მოახდინა, რომ სხვებმა წამოწყებული საქმის გაგრძელება ვერ შეძლეს.

მაინც ეურხალ-გაზრდები ხანგამოშვებით იცემოდა, მაგრამ გაბატონებულ სოციალისტურ პარტიებს სისტემატიურად ვერ ებრძოდნენ და დაწყებული საქმე ბოლომდე ვერ მიყვავდათ. პირველ მსოფლიო ომის წინ ქუთაისში იცემოდა, თანმიმდევრობით, ყოველდღიური გაზეთები—„კოლხიდა“, „ნიმერთი“, და „სამშობლო“. ეს გამოცემა არასოციალისტურ მიმართულებას იყო, მათი გამოცემული წიგნი პოლიტიკურ პარტიას არ წარმოადგენდა, არამედ უფრო საზოგადოებრივი აზრის გამოშავებელი მიმართულება იყო. ამ ორგანიზების მრავალ წლის განმავლობაში, ადგილობრივი ინტელიგენციის ძალები ხელმძღვანელობდნენ, როგორც იყვნენ: ე. წერეთელი, ტრ. ჯაფარიძე; ი. ოცხელი, ს. ქვარციანი, ბ. ჯიბანი, ნ. ლორთქიფანიძე; აღ. თორაძე; ა. ეკალაძე; ი. ცინცაძე, ი. შვედარდაძე და სხვები. სწორედ ამ წრეში ტრიალებდა ახალგაზრდა ა. ასათონი და საზოგადოებრივ მუშაობის ჩვევებს ითვისებდა, ღაბათო ასპარეზისათვის გულმოდგინეთ ემზადებოდა, თავდაზნაზნაობის საკრებულოს მდიდარ არქივში მიწათმფლობელობის საკითხის შესასწავლად მასალებს აგროვებდა.

ტფილისშიაც ასეთივე ჯგუფი არსებობდა, რომელიც ეურხალ „კლდე“ სცემდა. მასში თანამშრომლობდნენ: დ. კახელი (დ. ვარნაძე), რ. გაბაშვილი, შ. ქარუმიანი, მ. მაჩაბელი, შ. ამირაჯიბი და სხვები.

როცა საბირღონ კედლი უცხოეთიდან დაბრუნდა, ამ ჯგუფების გაერთიანების გაფორმება, მისი თათხონობის მეოხებეთ გახდა შესაძლებელი. მოწვეულ საერთო თათხირზე გადაწყდა ეროვნულ-დემოკრატიულ პარტიის დაფუძნება პროგრამის გამოიმუშავება და ყოველდღიურ გაზეთ „საქართველოს“ გამოცემა.

ომი უკვე დაწყებულია: მათ იმედი ჰქონდათ, რომ ომში რუსეთი დამარცხდებოდა და საქართველოს ეროვნულ თავისუფლებისკენ გზა გაიხსნებოდა. ამასობაში ამ წრის მოქმედების მოცულობა და პოლიტიკური აქტიულობა მეტატ გაიცხოველდა და ახალი ძალის გამოჩენა ჩვენს პოლიტიკურ სარბიელზე ღაბათო საზოგადოების ყურადღების იპყრობდა. გაზ. „საქართველოს“ თანამშრომელთა რიცხვი თანდათან იზრდებოდა (გ. გვახავა, გ. ქიქოძე, შ. გაგაბიშვილი [ილიამიშვილი], იას. გაგაბიშვილი, აღ. ახმეტელი, შ. დადიანი, ე. ბარნოვი, ექ. თაყაიშვილი, მ. მარჯანიშვილი, ს. გორაძე, ე. კაკელიძე, ი. ზურაბიშვილი [ელდეთერიძე], დ. კასრაძე, ილიას ძველი თანამშრომლები—ძეები ყიფშიძეები, სტ. ჰრელაშვილი, დ. მიქელაძე [მეველი] და სხვები). გაზეთის გამოცემა ნიუთიერად უზრუნველყოფილია, წლიდან-წლადი მისი ტირაჟი იზრდება.

იმ თაობას რომელთა მეთაურობით ერ. დემ. პარტია დაფუძნდა, პოლიტიკური მოღვაწეობა მეტად არ-

ჩვეულებრივ ვარემოებაში მოუხდა. თითქმის არცერთი მათგანი ოცდაათ წელს არ იყო გადაცოლებული, ჯერ კიდევ არავითარი ავტორიტეტით არ სარგებლობდნენ. პოლიტიკურ პრაქტიკას ის იყო ახლად იწყებდნენ, მათ პიროვნულად ფართო საზოგადოება სრულიად არ იცნობდა. მათ ბედად ილის ძველი თანამოღვაწენი ჯერ კიდევ ცოცხლებში იყვნენ: პირველ რიგში, დიდად სახელმთხვეველი დიდი დი აბაზონის მწერალ-პუბლიცისტი ნიკო ნიკოლაძე. ახლად გამოუსულმა თაობამ სწორედ მას მიმართა დარჩევა-დარჩევების თხოვნასთან ერთად გახუთში თანამშრომლობა შესთავაზა. მიუხედავად ხანდაზმულობისა იგი ხალხის დთანმდდა. მოწოდებებით წერდა აქტუალურ საკითხებზე, განსაკუთრებით, საქართველოს ეკონომიკის განვითარების შესახებ. ზე. ვახუთში მისმა მონაწილეობამ, მათი ავტორიტეტი ძალად იყო, ბევრი მკითხველი და თანამშრომელი შეემატა. ა. ასათიანი ვახუთის მუშაობაში ენერგიულად ჩაება, იმ დროის საქართველო საკითხებზე სტატეიებს რეგულარულად ათავსებდა, მასვე პქონდა დაცირებული დასაბეჭდ მისაღების განხილვა და რედაქტირება. ვახუთი ვარგად იყო გაფორმებული, ინფორმაცია და კონკრეტული ციხები საქართველოს ყოველი კუთხიდან ზღობად იხვედებოდა, ვაჟ უხსოვილად გამოგანვილი კარგსმოღვნი იყო სესტრი.

პარტიებს შორის ცხაკე პოლემიკა სწარმოებდა, მოწინააღმდეგენი მკაცრ და არალოიალურ კრიტიკას მიმართავდნენ. ერ. დემ. პარტიის ბურჟუაზიის დამცველ პარტიადნათლავდნენ—ე. ი. დამცველად იმ კლასისა რომლის არ უოდა, მათივე აზრით ჩვენი ქვეყნის სისუსტეს წარმოადგენდა. იმ ეტივეტს მოწინააღმდეგეები უფრო დამავიჯიური მიზნით ხმარობდნენ, რადგან ეს სახელწოდებაძალზე სახელგატხილად ეტერდა. ერ. დემ. პარტიამ დროზევე სინამდვილის შესაბამისი სახელი აირჩია, რომელი ზუსტად ასახავდა პარტიის რიობას და მის სოციალურ რეალურ შემადგენლობას.

ერ. დემ. პარტიის ხელმძღვანელობა შემოტევის ჯეროვნად იკრიბება, იმოწმებდნენ თვით არჩილ ჯორჯაძეს, რომლის აზრით ქართველი ერის ინტერესების მიხედვით, აუცილებლობას წარმოადგენდა ეროვნული ბურჟუაზიის განვითარება. ის უკუდმართობად და ანორმალურად თვლიდა, რომ დღემდე, სამოციან წლების მოღვაწეთა შემდეგ, ეროვნულ დემოკრატიულ მიმართულებას ღიჩსული მემკვიდრეები და დამცველები არ გამოუწდით. ჩვენი უბედურება ის არის, რომ ძლიერი ეროვნული ბურჟუაზია არ გვაყავს! ჩიოდა ა. ჯორჯაძემ. ეორდანიასაც ეკონომიური წარმატების და კაპიტალიზმის განვითარებისათვის, ბურჟუაზიის არსებობა აუცილებლად მიიჩნდა, მაგრამ უფრო დოკმატური მოსაზრებით: სოციალური მკვეთრი გამოჯენა კლასობრივ დიფერენციაციის დაატარებას და კლასობრივ ბრძოლასაც ვადადვილებსო. კრიოთაც ის სინამდვილეში, მისი მოძღვრების ჩვენ ნიადაგზე უსაფუძვლობას აღიარებდა—მოწინააღმდეგის გაძლიერება სურდა, რომ კლასობა ბრძოლის გამოაოლებდა ქნობდა).

ერ. დემ. პარტია, ცხაკია, იმათ შეხედულებას არ იწყნარებდა, ვინც მას ბურჟუაზიულ კლასის დამცველად ნათლავდა, ის თავის თავს უკლასიურ პარტიად აღცახებდა, რომ ეს პარტია ერთდობივე დროს ეროვნულად არის დემოკრატიულიც, ემთავრესად ერის მთლიან მწარმოებელ სოციალურ ფენებს ევრდნობა, რავორც ვიჭარ-მრეწველთ ისე მებრნე ვლუბობას და ესენი შეადგენდნენ საქართველოს ქართული მოსახლეობის 90 პროცენტზე მეტს. არც მუშათა წრისათვის იყო კარები დახშული, მათი ინტერესებიც თანაბრად იქნებოდა დაცული. რა თქმა უნდა პარტია არ უარყოფდა კლასთა არსებობის ფაქტს, მაგრამ მისთვის ჯერ ერთი იყო და შემდეგ კლასები. მას მწვავე კლასობრივ ბრძოლა, ხეოვნურად მტრულად განწყობა, ჩვენი ქვეყნის ეკონომიური განვითარებისათვისაც საზიანოდ მიიჩნდა. მათ ეროვნულ უბედურებათ მიიჩნდა, რომ სოც. დემოკრატიები ქართველი ხალხის ერთ ნაწილს მეორის წინააღმდეგ ამხედრებდა. მაშინ როდესაც ქართველი ერის უბირველესი პრობლემად ეროვნული თავისუფლება უყურადღებოდ რჩებოდა. და სწორედ ეს შოითხოვდა არა კლასობრივ ბრძოლის ვალრსავეებას, დამირისპირებას, ძალების დაქსაცისებას, არამედ, იმ მიზნის მისაღწევად, ვეცლა სოციალურ ფენების ვაგროიანებას, დარსხვევას.

ერ. დემ. პარტია ავრთივე, სოციალურ სამართლიანობის და ცევის აზრს იზიარებდა, რათა მუშათა კლასის ქონებრივი კეთილდღეობა ვაუმჯობესებულყო. და თუ კლასთა თანამშრომლობასაც აღიარებდა, ეს იმიტომ, რომ ეკონომიური განვითარება არ შეფერხებულყო, რათა ეროვნული ორგანიზმის მთლიანობა და წინასწორობა არ დარღვეულყო, რაც ყოველგვარი წინსვლის საწინდარია.

ა. ასათიანს ვამწვავებულ კლასობრივ ბრძოლის ვარემოში ეკონომიური წარმატება შეუძლებლად მიიჩნდა. ის პარტიისათვის სავადმებლად ხდიდა სოციალურ და შრომის საკითხების მართებულად გადაქვას, რათა მისაც ეროვნულ დიფლათის განამწვავებაში საბატიო წიდი რგებოდათ.

ხანი ვადიოდა და პოლიტიკური მუშაობა სავრთობლად დარხოვდებოდა. ერ. დემ. პარტიის ვავლენა თანდათან იზრდებოდა, ახალი ძალები ემატებოდა. პირველი მსოფლიოში ვრძვდებოდა, რუსეთის არმია ყველგან მარცხს ვანიცილდა. მედის ტახტი ირეოდა, რევოლუციონური ვანწყობილება ერთბაშად ძლიერდებო-

და. იმპერიაში შემავალ ჩაგრულ ერებს განთავისუფლების იმედს აღეძრაოთ. ერ. დემ. პარტიის წარეები, საქართველოში და უცხოეთშიც, ამ ახალ ვითარებას ჯეროვანად აღსაქმებენ. მუშაობა ორი მიმართულებით წარმოებს, რომ საქმე დაზღვეული იყოს. ერთი გზათაგანი იყო ლეგალური, იგი გამოდგებოდათ რუსეთი გაიმარჯვებდა, ასეთ შემთხვევაში ავტონომიის მოთხოვნა ადგილი ჩანდა. ამას ჯერ კიდევ ომამდე, მოითხოვდნენ (თავდაზნაურობა, სამღვდლოება და ქალაქთა თვითმართვლობები). მით უფრო ახლა, 300 000 ჯარითვლი მდომარე იბრძოდა და ჯარითველ ერს სრული უფლება ჰქონდა პოლიტიკური ავტონომია გახედულად მოეთხოვნა. მეორე მიმართულებით — უცხოეთში დიდი მუშაობა სწარმოებდა. თუ რუსეთი დამარცხდებოდა, ამას გარდევალი შედეგები უნდა მოყოლოდა, გამარჯვებული მხარე რუსეთს ძველ საზღვრებში არ დატოვებდა; მაშინ დამარცხებული ერები თავისუფლებას მოიპოვებდნენ. საამისო მუშაობა უკვე დაწყებული იყო, ქართველი ნაციონალისტების მიერ ერ. დემ. პარტიასთან შეთანხმებით, ცუნ. ევროპის სახელმწიფოებსა და განსაკუთრებით გერმანიაში, რამაც თავის დროზე, ნაყოფი გამოიღო კიდევ.

არც მალე მოულოდნელად დამარცხებულ რუსეთში, რევოლუციამ იფეთქა. ერ. დემ. პარტიის მიერ წინასწარ გათვალისწინებული ვითარების შექმნა და მასზე დაყრდნობილი იმედები მართლდებოდა: ახლოვდებოდა დიდი ისტორიული მოვლენების, საერთაშორისო ურთიერთობაში არსებული ცვლილებების დასაწყისი. ქართველი ერის ბედის ძირითადი შემობრუნების დასაწყისი, თავისუფლების მზე ამოდიოდა და ქართველის გულს ახარებდა, ყველას ეროვნულ სახელმწიფოებრივ შემოქმედებისაკენ უბნობდა. საკირო იყო ეროვნული ენერჯის დაძაბვა, ახლად დაარსებულ პარტიის ორგანიზაციების შექმნა, თითქმის მხოლოდ ინტელიგენციაში დაბუდებულ ეროვნულ სახელმწიფოებრივ იდეის ფართო ხალხში გატანა, ძალების მოზილზაცია (მოთმეტებს რომ სოციალისტურ ბანაკში [მარქსისტულში] ამაზე არ ფიქრობდენ), ხოლო საქართველოს დამოუკიდებლობის გამოცხადებამდე მრავალი ძნელი ეტაპი იყო გასავლელი. უპირველესად ყოვლისა, რომ მომავალ ისტორიულ მოვლენებს მომზადებულნი შევხედლოდეთ, საკირო იყო პარტიის დამაფუძნებელი ყრილობის მოწვევა. ხელმძღვანელთა საამისო სამზადისს შეუდგა.

ყრილობა 1917 წლის მარტში შესდგა — ტფილისში. ილ. ასათიანს წილად ზედა ამ ყრილობის ორგანიზაციულ-ტექნიკურ მხარის მოწყობა. ეს მას კარგად ეხერხებოდა და იმის უნარიც ჰქონდა, ერთდამდე დროს იდეური ხელმძღვანელობა გაეწია და ორგანიზაციული მუშაობაც დაუხარებლად ეწარმოებია. ისტეენს წარემი ენერჯული და მარჯვე ორგანიზატორად იყო აღიარებული. მან ყრილობაზე რამდენიმე მოხსენება გააკეთა, სოციალ-დემონიურ და მიწის საკითხებზე. აგრეთვე თანამომხსენებელი იყო კ. აფხაზის მოხსენების — „საქართველოს სიმიდირენი და მისი დამთავება“. ყველა მოხსენებამ დიდი ინტერესი გამოიწვია და ცხოველი დებატების გამოარდა. ყრილობამ გამოიმუშავა სამოქმედო პროგრამა და ორგანიზაციის წესდება. დასასრულ არჩეულ იქმნა პარტიის მთავარი ჰომიტეტი და მის თავმჯდომარედ სპირიდონ კელია. ილ. ასათიანის შობატეებით, ყრილობას დაესწრო ილიას თანამოღვაწე ნიკო ნიკოლაძე, მართალია უკვე ხანდაზმული, მაგრამ ჯერ კიდევ ჯანიანი და ძველები გონებადამკრიახი. მისმა დებატებში რამდენჯერმე ინტერვენციამ, დეკლარატმა შორის დიდი აღმართეანება გამოიწვია. ოპაციებზე არ დაკლებია.

ყრილობაზე მიღებულ პროგრამამ, მამინაყ და შემდეგაც, ილ. ასათიანმა, ვით სამ დებულებაზე დამყარებული, ასე განმარტა: პირველი იყო ეროვნულ სუვერენობის იდეა პეორე — სოციალურ და ეკონომიურ ცხოვრების, კერძო საკუთრების საფუძველზე შენება, მესამე — სახელმწიფოებრივი წყობის აგება, მთელი ერის, მთელი ხალხის უფლება-მოვალეობის ნიადაგზე, ხალხური, იემოკრატიული მმართველობის საწყისებზე.

პირველი ორი ცნება — ერის სუვერენობა და კერძო საკუთრება, ერისათვის ახალი არ იყო, მისი ცხოვრება საუფლოთა განმავლობაში ამ საფუძველზე იყო აგებული. შედარებით უცნობი იყო მისთვის დემოკრატიულ წყობის შენება. (ილ. ალ. აის ძე. და ახ. მეშვე. გვ. 142)

მანინ მისი ღრმა რწმენით, ქართველიერის მომავალ ამ ცნებაზე უნდა აშენებულიყო, თუ მას სურდა თანამედროვე სახელმწიფო ყოფილიყო. ის არ უარყოფდა, რომ დემოკრატიას ბევრი უარყოფი თი თვისება ჰქონდა, დასაწყისში მაინც, ხოლო რადგან უნაკლო წყობა ჯერ არ ხილულამინც დემოკრატიული ფორმა მას ყველაზე უფეთესად მიჩანდა. ის ამბობდა, რომ უმეტესად დემოკრატიული ქვეყნები არიან ძლიერნი, მათი პროგრესი სწრაფია, ამ გზით უნდა წავიდნენ პატარა ერები იოსკენის ა. ასათიანი (ძვ. და ახ. მეშვე.).

თებერვლის რევოლუციისთანავე დიდი ივანე ჯავახიშვილი ქართული უნივერსიტეტის დაარსებას შეუდგა. ჯერ ქართული სახელმწიფო არ არსებობდა, ასე რომ უნივერსიტეტი კერძო პირთა მიერ შემოწირული თანხებით გაიხსნა. აქაც ა. ასათიანმა თავისი წვლილი შეიტანა. მისი მეთაურობით, ქართველებში საკმაო თანხა მოგროვდა, უნივერსიტეტის არსებობის გასაგრძელებლად.

თავისუფლების ხანა დადგა და მუშა-მოსამსახურენი და ხელოსნები პროფუტეში იბრუნებნ თავი-

ანთი პროფესიული ინტერესთა დასაცავად; საჭირო იყო მწარმოებელი კლასის შექცევინება, რაც ურიად სპ-
შური იყო ჩვენი ქვეყნის ეკონომიურ წარმატებისათვის.ერ. დემ. პარტიამ და პირველ რიგში ა. ასათიანმა
დიდი თაოსნობა გამოიჩინა. იგი ჰქმნის სოფლის მეურნეთა კავშირებს დამწარმოებელთაამხანაგობებს, —
მეღვინეობის მეზბრეშუმეობის, მებოლუობის, მეთამბაჰეობის, შესაქონლეობის და სხ.ასე ჩამოყალიბდა ქარ-
თლის მებოლუობათა ამხანაგობა(თავ. რ. გაბაშვილი). მეტყვართა გაერთიანება „მწყემსი“ (თავმ. შ. ქარუ-
მიძე), უკვე არსებობდა მეღვინეთა და მევენახეთა კავშირები კოოპერაციულ საწყისებზე დაბაზარს მალა-
ლხარისხოვან ლენოს აწვედიღენ, გაქონდათ უტხოთხიუ.ყველა ეს მწარმოებელი სავაჭრო-სამარტეველო
პალატებში გაერთიანდენ.მათი ინიციატივით ყველგან არსდება ბანკები, რომელნიც ტფილ. ცენტრალურ ბა-
ნკში გაერთიანდენ (ღირტე. პ. გოთუა და ნ. თვადგორიძე).საქართველოს ეკონომიურ განვითარებისათვის კი-
დღე მეტი იყო საჭირო და მწარმოებლებმა შესძლეს ყველა მწარმოებელ კავშირთა ერთ ორგანოში გაერთი-
ანება, რომელიც ეწოდა „წარმოკავშირის“ (თავმ. კ. აფხაზი).ეს ძლიერი კერძო მწარმოებელი გაერთიანე-
ბა რომელიც მთელს საქართველოს ფარავდა, დიდ ეკონომიურ და ფინანსიურ ძალას წარმოადგენდა.მის ხელში
იყო ყოველგვარი სოფლის მეურნეობის პროდუქცია, რაც უმთავრესად ექსპორტისათვის იყო განკუთვნილი.
ეს კი საშუალებას იძლეოდა უტხოეთიდან შემოტანილ საქონლის ხარჯების დასაფარავად. (უმთავრესად ამ-
ის წყალობით მოხდა, რომ საქართველოს ეკონომიური მდგომარეობა, მიუხედავად იმისა რომ მთელი კავკასი-
ის რევოლუციონერების და ფრონტიდან მოხსნილ ჯარისკაცების ხელში იყო, შედარებით დამკამყოფილებელ
სურათს წარმოადგენდა).ა.ასათიანი ბევრს მუშაობდა ამ შექცევინების და გაერთიანებისათვის, დარწმუნ-
ებული, რომ ეს საქმიანობა უხე ნაყოფს გამოიღებდა:უბრეველესად რა თქმა უნდა ქვეყანა მოიგებდა, ეკონ-
ომიურად, მაგრამ პარტიისათვისაც მყარი ბაზისი იქმნებოდა, რომ პარტიას მეტი წონა და გავლენა მოეპო-
ვებოდა და ქვეყნის საქმიანობა, ჩვენი პარტიის პრინციპების მიხედვით: მართებზე მეტი დალი დაესვა—იმის
მოლოდინში რომღესაც ჩვენი პარტია მმართველობის სადავს ხელში აიღებდა.ეს უკანასკნელი მოღვენ-
თანდათან სავაჭრული ჩანდა, თუ ქართულ საზოგადოებრივ აზრის მავინდელ განვითარებას მხედველობაში
მივღებთ.

აღ. ასათიანი არა მარტო სოციალურ-ეკონომიურ საკითხებში იყო დაინტერესებული, მის ყურადღ-
ების ცენტრში იდგა აგრეთვე სხვა მწვევე ეროვნული პრობლემებიც.რევოლუციის პირველ დღეებშივე წამოი-
ჭრა ერთი დიდი საკითხი, რომელშიც არა მარტო სარწმუნოებრივი, არამედ ეროვნულ-პოლიტიკური მნიშე-
ნელობაც ჰქონდა. ეს იყო ქართული ეკლესიის ავტოკეფალიის აღდგენა.ცნობილია, რომ ქრისტიანობა ჩვენს
წარსულშიგანსხვავებულად დიდ როლს თამაშობდა, სარწმუნოების დაცვა, ეროვნების დასაცვის ნიშნავდა.
ქართველი სამღვდლოებმა ყოველ ყრილობაზე ავტოკეფალიის აღდგენას მოითხოვდა, მაგრამ ამოღ.ბოლოს
ბრძოლამ მთინე ნაყოფი გამოიღო და ავტოკეფალია გამოცხადდა. ეს იყო სარწმუნოებრივითან ერთად უმნი-
შეწვლოვანესი ეროვნული აქტი, რომელიც წინ უსწრობდა საქართველოს სახელმწიფოებრივ აღდგენას რო-
გორც მთელმწიფოებრივობისა.ამ მობოჯის გაღადგმის დაყოენება არ შეიძლებოდა და 1917 წლის თორ-
მეტ მარტს, სევეტცხოველში შეიკრება საეკლესიო ყრილობა (სახლიერეთა და საერო დღეეგატთა მინაწილე-
ობით) და დიდი ზეიმით, უამრავ მლოცველების, ხელისუფლების წარმომადგენლების დაუცხოელ მისიათა
მეთაურების დასწრებით, კათალიკოს პატრიარქად არჩეულ იქმნა კირიონ მორე.

ერ დემ. პარტიის მეთაურები, როგორც ყრილობის დღიერაქები, უკლებლივ მონაწილეობდენ კათალიკ-
ოსის არჩევაში. შემდეგ ზოგნი საკათალიკოსო საბჭოში შევიდნენ და მღვდელმთავრებს შევლოდნენ ახლად
ფხადგმულ ეკლესიის განმტკიცებშიც.ეს აღრეულად შესრულებულ აქტი, ნამდვილად რევოლუციური აქტი
იყო და ჩვენს პარტია ერთადერთისა.ამ მობოჯის კრილობა (სახლიერეთა და საერო დღეეგატთა მინაწილე-
ობით) და დიდი ზეიმით, უამრავ მლოცველების, ხელისუფლების წარმომადგენლების დაუცხოელ მისიათა
ერთად ამ ისტორიულ აქტს გულმუდგინედ ამზადებდა.

მეორე მნიშეწვლოვანი ეტაპი იყო ეროვნულ საბჭოს შედგენა, რომელიც მოხდა 1917 წლის ოქტობრ-
ნოემბერს.ერ. დემ. პარტიის შთავგონებით იყო, რომ თავდაღახნაურობამ კოტე აფხაზის მეთაურობით, მთელი
თავისი მრავალიმოლიონიანი ქონება ქართველ ერს აღუთქვა, თუ ის მუდმივ ეროვნულ ორგანოს ან საბჭოს
შექმნიდა.საბჭო მართლად შედგა პროპორციულ საფუძველზე, ყველა პარტიის და კულტურულ საზოგადოე-
ბის წარმომადგენელთაგან.საბჭოს თავმჯდომარედ ერთხმად იქმნა არჩეული სოც. დემ. ნ. ეორდანიანი—
იმ მოსაზრებით, რომ ამ საბჭოს შექმნარება ქონებოდა მავინ მთელ კავკასიაში გაბატონებულ სხვადასხვა ერო-
ვნების რევოლუციურ წრეებში, რომელთა მეთაური მავინ ნ. ეორდანიანი იყო.

შემდეგი და უდიდესი ეტაპი იყო თვით საქართველოს დამოუკიდებლობის გამოცხადებამავე ეროვნ-
ულ საბჭოს მიერ, რომელიც გარდაიქმნა „საქართველოს პარლამენტად“.საქართველო სევერეტულ სახელმწ-
იფოდ იქცა.

ჩვენი პარტია გასაგებ ენთუზიაზმით ჩაება ეროვნულ შემოქმედებით მუშაობაში ეს ხომ მისი მიზანია იყო. ა. ასათიანი პოლიტიკურ მეგობრებთან ერთად, წინა რიგებში იდგა და პირველ კოალიციურ მთავრობას (რომელიც იდეალურ ყველა პარტიები შედიოდნენ) ენერგიულად მხარს უჭერდა, რომ საქართველოს საერთაშორისო მდგომარეობა განმტკიცებულიყო.

ა. ასათიანი პარლამენტსა და დამფუძნებელ კრებაში ენერგიულად მუშაობდა საქანონმდებლო ორგანოს მუდმივ კომისიებში, განსაკუთრებით ბევრი შრომა გასწია საბიუჯეტო-საფინანსო კომისიებში, სოციალურ-ეკონომიურ და საბიუჯეტო კანონების განხილვისას პარტიის პორტპაროლი იყო და საკითხების სპეციალისტის უნარს ჯეროვნად ავლენდა. აქტუალურ საკითხებზე თუ მთავრობის ეკონომიურ-ფინანსიურ პოლიტიკაზე შეკითხვებიც მას შეჰქონდა. მისი გამოსვლებში ცხოველ ინტერესი იწყვედა.

ჩვენი პარტია, დამფუძნებელი კრებულად გამოსულ ერთიანად სოც. დემ. მთავრობაში აღარ შედიოდა და ისე როგორც სხვა პარტიები მოპოვებისას იღობოდა და ზომიერ ოპოზიციას აწარმოებდა. (ეროვნულ საქმისკენ ახლად მოტივირებულ მარქსისტულად მოაზროვნე ხალხისგან ნაშეშინის მოთხოვნაც არ შეიძლებოდა) მთავრობის მიმართ კრიტიკა მაინცდამაინც მკაცრიარ ყოფილა. ოპოზიცია საქმიანი იყო ასეთივე განწყობილებას სუფევდა პრესაში. ოპოზიცია იშლებოდა მნიშვნელოვან საკითხებზე როგორც — კონსტიტუციის, ფინანსების, აღმინისტრაციის, ჯარის ორგანიზაციის, გვარობა-მრეწველობის, აგრალური რეფორმისა და განათლების საკითხებში. ამათ შორის ყველაზე ცხარე უთანხმოება, თავდაცვის საკითხზე ხდებოდა. . . . საუბედუროდ ჩვენი კონცეპტია მმართველმა წრემ არ გაიანწყობა.

ხშირად ოპოზიცია მართებულად არ იყო გაგებელი, ზოგის ის უსარგებლოდ და საზიანოდც მიაჩნდა. არ უნდა დაგვავიწყდეს, რომ დამფუძნებელ კრებაში დიდი უმრავლესობის მქონე სოც. დემ. პარტიაში ჯერ კიდევ რევოლუციური სული ბატონობდა. ქართულ ეროვნულ სახელმწიფოს აღდგენის რეალური მნიშვნელობა მათ შორის მხოლოდ რჩევლებს თუ ესმოდა, მაგრამ მათაც ხელები შეკრული ჰქონდათ თავიანთივე მიმდევრების მოთმზადებლობის ანუ უკეთ რომ წყვეთ, არაერთგულად მომზადების გამო. მათ წრეში გაუგებრობას იწყევდა ის მოკუნა, რომ რაც ხდებოდა, სრულიად იმას არ ვადა, რაც მათ ეცნათ. ამას ნ. კორღანიძე აღნიშნავს თავის მოგონებაში, საუბედუროდ ძალიან ძუნწად.

ჩვენს წრეებში კი პირიქით ბევრი უმეაყოფილებას გამოთქვამდა, რომ ოპოზიცია ძალზე ღმობიერია და ასეთი ზომიერი კრიტიკა მიზანს ვერ აღწევს. ექსტრემისტულად განწყობილ შეზღუდულ წრეში ის აგრძე იყო, რომ ეს მთავრობა ძალიან უნდა გადაეადგოთ თორემ დაგვლუბავენო.

დემოკრატიული მწყობრი ფიზიკურ ოპოზიციას საქმიანი კრიტიკა შეგნებას ნერავს, რაც წყობილების განმტკიცების საშუალებაა. ა. ასათიანს ასე ესმოდა ოპოზიციის დანიშნულება და არაერთხელ მიმართავდა ამ საშუალებას, როგორც პოლიტიკურ ბრძოლის ხერხს, რომ პარტიას მიეღწია პოლიტიკურ მიზნისათვის. ე. ი. ხელისუფლების მოპოვებისათვის, სასვებთ დემოკრატიული გზით და არა ზემოდასწავებულ ექსტრემისტთა პუთოდით. ის იმ აზრის იყო, რომ თუმცა ს. დ. პარტიას მთლიან სწორი გზა არა აქვს არჩეული მაგრამ ხალხის უმრავლესობა ჯერ მათ ემხრობა და ცვლილებები ამ ხალხის გათვითნობიერებით უნდა მოხდეს დემოკრატიულად.

დამფუძნებელი კრება მუშაობას ამთავრებდა, 1920 წ. უკვე მზად იყო კონსტიტუცია, მხოლოდ დამტკიცება იყო საჭირო. დამფ. კრების დათხოვნა დღის წესრიგში იდგა. პარტიები ახალსაპარლამენტო არჩევნებისათვის ემზადებოდნენ. ე. ი. დემ. პარტია თვედარივს შეუდგა. საჭირო იყო ყველა იმ ფრაქციებთან მოლაპარაკება, რომელნიც სხვადასხვა დროს პარტიას ჩამოშორდნენ. ესენი იყვნენ, შემარჯვენე ფრთა, მეთაურები: ვ. გეშაბელი, შ. ქარაშიძე, დ. ექვთიშვილი, მ. მაჩაბელი, რ. გაბაშვილი, შ. ამირაჯიბი და სხ. მეორე მარცხენა ფრაქცია, მეთაურები: გულბაგიანი, ინტერესების გამოხატველი, რადიკალ დემოკრატებად წოდებულნი: ტ. ავაქიანი, დ. ჩიჭოვანი და სხ. მეთაურობდა: აგრეთვე იყო უპარტიოთა კავშირი კ. აფხაზის, ივ. ჯავახიშვილის და კოტე მაყაშვილის მეთაურობით.

არჩევნებში წარმატებისათვის ამ ფრაქციების გაერთიანება იყო საჭირო. პარ. თავმჯ. ს. კედისა და მთავარ კონსტიტუციის დავალებით, ამის განხორციელება ა. ასათიანს დაეცისრა. სულ მოკლე ხანში მან ამ ფრაქციებთან მოლაპარაკება დაამთავრა და ყველა მათ ერთ მთლიან ერ. დემ. პარტიაში თავი მოუყარა.

კიდევ მეტი იყო გასაკეთებელი და ესეც მან შეასრულა მეტად გონივრული მოქმედებით. საქმე ეხებოდა საქართველოში მცხოვრებ ეროვნულ უმცირესობათ, რომელნიც ჩვენს ეკონომიურ ცხოვრებაში საგრძნობ ძალას წარმოადგენდნენ. ესენი იყვნენ სომხები, ბერძნები და გერმანელი კოლონისტები. საჭირო იყო მათი დათანხმება, რომ ისინი ახლად შექმნილ მდგომარეობას შერიგებოდნენ და საქართველოს ერთგული მოქალაქეები გამხდარიყვნენ — ჩამბუნნი, როგორც ეკონომიურ ასევე პოლიტიკურ ცხოვრებაში. ამასაც ა. ასათიანმა

შესაბამისი პოლიპარტიულობის და უაქტიურობის მიხედვით. 1921 წლის მიწურულში, ყველა ამ გავრთიანებაში შეტყუდრდა, დიდი პოლიტიკური ბანკეტი დასრულდა. ძალიან აკეთი გავრთიანება მომავალ არტიკლებსათვის დიდი თო პერსპექტივის და იმედის შიდა.

სხვა სახურველიც მარჯვად იყო. პარტიის საკუთარი ჯამბა არ ჰქონდა, მექვდა დიდ ხარჯებს იწვევდა. ა. ასათიანის ინიციატივით და მონაღმრებით ეს საქმეც მოგვარდა. მის მიერ შედგენილი სააქციო სასოგადლოებამ საკუთარი სტანბა შეიკაფა. იმ დროს ქაღალდის ქარხის იყო, გარეთის ტრიაფის აწვევა ძნელდებოდა. უცხო ფირმა შეშველობით ქაღალდის დიდი რაოდენობა იქნა შემოტანილი. ამ ზომების ძილება გავთვის შეუფუძვლად გამოცემა უზრუნველყო.

მართო ჭაოული გავთვის გამოცემა არ გამოდა, ბერმა უცხოელმა ქართული არ იყო, ა. ასათიანის წინადადებით, დადგინდა ყოველდღიური გავთიანა. ამოცემა რუსულ ენაზე „გარეთის“ სახელწოდებით. ხელმძღვანელთან დაეკისრათ: თ. თუმანიშვილი, მ. ვოუდა და რ. ინგლისი. გავთიან არაქართულ მოსახლეობას აცნობდა. კეთი პარტიის შეხედულებებს, მათ უკვე ჯერ საქართველოს შინაგარე და საგარეო პოლიტიკის მუშაობელ ქვეყნებთან კეთი ურთიერთობას, სადაო საკითხებში მდობრბანად ვადკარას და სხ. იმეამად ბევრი უცხოელი მტრულად იყო განწყობილი საქართველოში, საჭირო იყო პროპაგანდა მით შემოსარგებლად.

ვერდი ეს გვემეტი საქართველოს დაპყრობანი ჩაქო. ა. ასათიანი და პარტიის სხვა ლიდერები საქართველოში დაბრუნდნენ. ამ ვადანწყვეტილებას მოხალურ პოინციბული მოტივი ჰქონდა: ჩვენს ხელმძღვანელობას არ სურდა გაყოლოდა იმ მოთარბას, როელსაც კატასტროფის პასუხისმგებლად თვლიდა. მით დადგინეს დარჩენი, ხელის ბედის ვანაწილება და ოკუპანტები წინააღმდეგ ბრძოლის ვაჩალება. ამისთვის საჭირო იყო არაუკვალებრი მუშაობა, რომელიც კონსპირაციული ჯგუფების შედგენას მოითხოვდა. ამ საქმიანობაში უმთავრესად, ახალგაზრდობა ჩაება, ხოლო ა. ასათიანი სხვა ლიდერებთან ერთად მით დირექტივებს აძლევდნენ. აგრეთვე საჭირო იყო სამხედრო ორგანიზაცია რაკი მხურვალე პარტიობებმა და ცნობილი მხედრებმა მოკიდეს ხელი. იმთავითვე, ქაქუცა ჩოლოყაშვილი, ს. კეღისთან მოლაპარაკების შედეგად, თავისდვა პარტიონულ რაზმის ჩამოყალიბება. შეფიცულია წესდება ა. ასათიანმა შეადგინა. შეფიცულია რაზმს მოქმედების ვანამავლობაში, პარტიისთან ავადშირებდა გ. წინამძღვრი შვილი, იგივე იყო მებრძოლთა მომმარაგებელი. ვარდა ამისა, ზემო იმერეთში შეიქმნა პარტიონული რაზმი მ. ველიას თაოსნობით, რომელსაც შ. იმხნელი მეთაურობდა, სეინეთში კი ასეთი რაზმის შედგენა ბ. პირველია და ევ. ვამლიანი იცისრეს.

გაჩაღებულმა პარტიონულმა ბრძოლამ და ოკუპანტების საწინააღმდეგო სულისკვეთებამ, რომელსაც მთელი ხალხი იწუნდა, ხელისუფლება საკონტრეული ჩაავლო. დაიწყო ყველა პარტიების მოღვაწეთა მასიური დაპატიმრება, ა. ასათიანი მეგობრებთან ერთად ამითში აღმოჩნდა. იგი ციხიდან გაიქცა და მცირე ხნის შემდგომ, უცხოეთში ვიხიჩნა. ერთხანს სტამბოლში ცხოვრობდა, საქართველოსთან კავშირი ჰქონდა, იქიდან ცნობებს იღებდა, თითონაც ხშირად იწერებოდა და საერთაშორისო ვითარებას აცნობდა პარტიის ხელმძღვანელ ორგანოს. შემდეგ საფარბავთში ვადმოხალდა უფრო დიდი პოლიტიკური მუშაობის ვასაწვევად. არსებობისათვის ზრუნვა დიდ დროს აკარგვინებდა. დიხიკურ შრომისაც ვწეოდა ხოლმე. არც პოლიტიკურ ბრძოლას ვმეუბნოდა. სადაც კი მიუწვდებოდა, ქართულ ინტერესთა დასაცავად ძალას არ იშურებდა. ს. ვინდა ყურ. „სამშობლოს“, დრო და დრო მოხსენებებს კითხულობდა, ემიგრაციის ამხნეებდა მომავლის წარენას ვკინერგავდა.

ა. ასათიანი ემიგრაციის პირველ ხანებში, მთავრობის წრებთან დაბრისსიბრებული, ოპოზიციაში იყო, მგარამ საერთო საქმეში მხურვალე მონაწილეობას იღებდა. მან რამდენჯერმე იმოგზაურა იმ ქვეყნებში სადაც ქართული საკითხი ანტრესეუბდა— თურქეთში, იტალიაში, გერმანიაში და პოლონეთში. დიდ ხანს იცხოვრა პოლონეთშიაც, იქაც ქართულ საქმისთვის ზრუნავდა. მან, სხვა ქართველებთან ერთად, მონაწილეობა მიიღო მეორე მსოფლიო ომში, საქართველოს სახურვებს მიუხელოვდა. ხოლო არ ვავიბრთოდა. მიიტყრწმენა არ დაუკარგავს, სხვა საშუალებით ბრძოლის ვავრძელების ნებისყოფა არ მოღუნებდა. როცა მადრიდთან პარტიონი დაბრუნდა, მუშაობა ახალი ენერგიით ვანახლა. ვადარჩინელ ეროვნულ ძალებს თავი მოუყარა და კავკასიური პოლიტიკური მოღვაწეული საერთო საქმიანობაში ჩაება. უკანასკნელი ხანის მისი მოღვაწეობა და ვავშირებულია კავკასიურ ერთა პო. ორგანიზაციების ერთობლ ვრონდ ფრანკის შექმნასთან. რაც ვამოიხატა პოლიტიკურ ცენტრის ჩამოყალიბებით. ამ ცენტრმა დასავლეთის მთავრობებს და მსოფლიო სასოგადლოებრივ აზრს მოწოდებით მიმართა, რაღა დახმარება მიეღოთ საბ. რუსეთის ძიერ დაპყრობილ ერების ვათავისუფლებისათვის ბრძოლაში. მოწოდება უცხოეთის პრესაში ვამოქვეყნდა და ვამოქაბილი ჰპოვა. მაშინ დაბრუნდა კავკასიური კომიტეტი (საქ. ადრეს. სომხ. მთიულეთი), რომლის თავმჯდომარე ა. ასათიანი იყო. ვანარახებული ჰქონდათ ვამოცემები კავკასიურ ენებზე. მიუხედავად ჩვენთვის არახელსაყრელ კონფიკტურ

ისა, მუშაობა დაძაბულია სწარმოვდა.

ამ გაერთიანების თაოსანი და სულიწამდგმელი ა. ასათიანი, მან ამ საქმისთვის რამდენჯერმე იმგზავრა მიუხედავად იმისა რომ მუშაობა ქმედითად წარმართულიყოფით დღეს მწვევე ტვივილებივარდა, რაც მისთვის სახელისწერო აღმოჩნდა. ოპერაციამ ვერ უშველა, 63 წლის ასაკში გარდაიცვალა. ეს ჩვენთვის დიდი დანაკლისი იყო, რადგან მეთაური დავეარებეთ ხოლო საქართველო დიდი მოამაგე დაკავა. მაინც ფარ-ხმალი არ დავეყრია, ბრძოლა გრძელდება თანახმად მისი ანდერძისა.

ა. ასათიანი დიდ გონებრივ მუშაობას ეწეოდა: კითხულობდა წერდა. მისი ნაწერებები უმრავლესობა ეუბრანაღაზეთებშია დაბეჭდილი, ზოგიც წიგნებადაა გამოცემული. 1919 წელს გამოიცა მისი ფრიად სერიოზული ნაშრომი „მიწის საკითხი საქართველოში“. ეს წიგნი მეცნიერული ხასიათისაა. პროფ. ავალიანი მას ასახელებს, როგორც დამხმარე სახელმძღვანელოს. სხვა მკვლევარებშიც არაერთხელ იყენებენ მას, რა თქმა უნდა, თავისებურად. იგი ხშირადაა ციტირებული, პრ. გუბუშვილის და უშ. სიღამონიძის მიერ. როგორც ავტორის მას სთვლის ბრეტუაზის დამცველს უწოდებენ, როგორც პოლიტიკურ მოღვაწეს და პუბლიცისტს, ჩვეულებრივად, რეპროდუქციებში ათავსებენ. მან აგრეთვე პარტიის ყრილობაზე კაცითხა ნარკვევი „სოციალურ-ეკონომიური საკითხები“, რომელიც სტამბაზე გადაცემული დაიკარგა ვასაბჭოებისას. მისი აღდგენა გელარ შიქლო, რასაც ძლიერ ხალვლობდა. 1928 წელს გამოიცა მისი წიგნი „ძველი და ახალი მემკვიდრეობა“, რომელმაც ემიგრაციაში, აფეთქებული ყუმბარის შთაბეჭდილება მოახდინა, რადგან მთავრობის დასოც. დემ. პარტიის კრიტიკას შეიცავდა — უკანასკნელ ხანის ისტორიულ მოვლენებს, სოც. დემოკრატების წარსულ მოღვაწეობას, დამოუკიდებლობის პერიოდს, საქართველოს დაპყრობის გარემოებასა და უცხოეთში მთავრობის მოქმედებას შეხებოდა. წიგნის პირველი ნაწილი, მეცხრამეტე საუკუნის საზოგადოებრივი აზრის განვითარების ისტორიის განხილვას მოიცავს. უხადია, ეს ნაშრომი მეტად სქემატიურია და მთლიანად ვერ ფარავს საკითხის მოცულობას, არც ავტორსა აქვს ჭრეტენზია ამისთვის. მაგრამ ეს წიგნი, მკვლევარისთვის და უდასებელი განძია, რომელსაც გვერთ არ ავლევს. როგორც ვთქვით, ნაშრომმა თავის დროს მოწინააღმდეგეთა შორის დიდი გულსწარმობა გამოიწვია, რაც ბუნებრივია, რადგან მისი კრიტიკა დაუნდობელია და ამავე დროს დასაბუთებული.

ა. ასათიანმა ესპანეთში ყოფნის დროს რამდენიმე წელი ბევრი რამ დაწერა, მაგრამ საფრანგეთში დაბრუნებისას ჯაში, ბარათან ვრთად ნაწერებში დაიკარგა. დაკარგულია აგრეთვე მის მიერ გაკეთებული ვეფხისტყაოსნის სუენარა, რომში წარდგენილი. დაკარგულია ან შეიძლება ეინმესთან ინახებოდეს მონოგრაფია ნიკოლაძეს მოღვაწეობაზე, პარიზში სხვის მიერ წაკითხული. აგრეთვე დაკარგულად ითვლება მიწერ-მოწერა მის გადარჩენილ არქივში აღმოჩნდა ინახება პარტიის არქივში) შვიდი რვეული ციტატებით (ფრანგულ ენაზე), რომელთა გამოყენება ალბად ფიქრობდა, განზრახული ვრცელი ნაშრომის დასაწერად — „ოჯახი სახელმწიფო და ერო“.

ა. ასათიანი დიდად მოქმედი და ნაყოფიერი მოღვაწე იყო. პრაქტიკულ საქმიანობასთან ერთად, მას ვრცელი მუშაობის ძალაც შეესწავდა, საამისო აზროვნების უნარიც გააჩნდა. ნორმალურ პირობებში მას შეეძლო საყურადღებო შრომის დაწერა. იგი ღრმა და იურიდიული განათლებით აღჭურვილი, თავიდანვე სოციალურ-ეკონომიურ პრობლემებზე დაინტერესებულია, რასაც კარგად იყენებდა პარლამენტსა და დამფუძნებელ კრებაში. საკმარისია მომავალი მკვლევარნი გაეცნონ მის მიერ წარმოთმულ სიტყვების სტენოგრაფულ ანგარიშებს ჩვენს მამონტულ საკანონმდებლო ორგანოში. და თუ ამას დაემატებოდა დაბეჭდილ თუ დაუბეჭდავ შრომებს, მაშინ ა. ასათიანი წარმოგვიდგება, როგორც ერთი თვალსაჩინო ფიგურა, მოაზროვნე, კვლევებით გატაცებული.

ეროვნულ დემოკრატიულ პარტიაში იგი ზომიერ, ჰკვიან და დავიკრევებულ, ნამდვილ სახელმწიფო მოღვაწედ ითვლებოდა. ყველანი დიდად აფასებდნენ. ახალგაზრდობაში მრავალი პატივისცემული ჰყავდა.

მთელი მისი ცხოვრება საქართველოს ბედთან იყო მჭიდროდ დაკავშირებული და კერძო პირადული მას შესწირა, შეგნებულად, მთელი ძალისხმევით მის კეთილდღეობას ემსახურა.

ა. ასათიანი იყო წინასწარობა და ცუდი დინჯ გონიერ მოღვაწისტიპი — იდეალიზმს არმოკლებული, მაგრამ რეალისტი. ასეთები ქართველ მოღვაწეთა შორის არც თუ ისე ბევრია.

შთამამავლობა მის ესოდენ უანგარო ღვაწლს არ დაიფიყვებს. მისი მაგალითი წასაბაძად დარჩება.

ს. პირაქაძე.

ნ ა კ ო ლ ო ზ ს ა მ ხ ა რ ა ძ ე *.

საქართველოს ისტორიის სწავლებას საკითხისათვის.
(სიტყვა წარმოთქმული საქართველოს განათლების სამინისტროში 1. ჩვეულ ისტორიკოსთა თითბირზე)

ჩვენ მოვისმინე. მინისტრ გ. ჯიბლაძის ინფორმაცია საშუალო სკოლის სასწავლო პროგრამიდან საქართველოს ისტორიის ან ოდებისათვის (სწავლებლის შეწყვეტისათვის). მინისტრმა აღნიშნა: „საქართველოს ისტორიის სახელმძღვანელო, შედგენილი ივ. ჯავახიშვილის, ნიკ. ბერძენიშვილის და ჯანაშიას ავტორობით მეტად ვრცელ მასალას მოიცავს. ამის გამო ამ სახელმძღვანელოთი სწავლება დიდპეტროზიად გაუმართლებელია და ხელმძღვანელ წრეებში იშვია შემდეგი მოსაზრება: ვიდრე ახალი სახელმძღვანელო შედგებოდეს, საქართველოს ისტორიას ახალგაზრდობა საშუალო სკოლებში შეისწავლის სსრ კავშირის აოკებულ სახელმძღვანელოებით“

შემდეგ თქვენ მოისმინეთ პედაგოგიური სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტის ისტორიის მეთოდური კაბინეტის ვამერს ლ. ცხისთავის სიტყვა. იგი მთლიანად მიეძღვნა დასაბუთებას, რომ ფართო მოცულობის გამო ათეული სახელმძღვანელოთი საქართველოს ისტორიის სწავლება გაუმართლებელია... შემომავსებს წინადადება: ახალი სახელმძღვანელოს შედგენამდე სასწავლო პროგრამი იარ ამოღებულ იქნას საქართველოს ისტორიის წიგნები. შემდეგ იგი დასძინა: „საქართველოს ისტორიას, ახალი მოსწავლე ახალგაზრდობა სსრ კავშირი, ახალი სახელმძღვანელოებით შეისწავლის“.

მისი ბრძანებით გ. ჯიბლაძის და ლ. ცხისთავის ინფორმაცია, რომელიც აქ მოვისმინეთ, გამოწვეულია არა იმით, რომ არსებული სახელმძღვანელოთი სწავლება მართლაც გაუმართლებელია, არამედ სულ სხვა განზრახვითა და მიზეზით. პარტიისა და მთავრობის მმართველ ზედაფენაში ათე იჩინა ველიკორუსულმა დიდმეცნიერებელმა შოვინიზმმა. ველიკორუსა, ეს მმართველი ფენა ცდილობს საბჭოთა კავშირში შემავალ მცირე ერებს სამოცხე მეტი ნაციონალიზმისაგან შემდგარსა და მოსახლეობის ნახევარზე მეტის შემცველს, წაართვას საკუთარი თვითშეგნება და მოახდინოს მათი ასიმილიზაცია.

საბ. სახელმწიფოს დასაბრუნებელი ლენინი იმთავითვე მიუთითებდა ველიკორუსული დიდმეცნიერებლობის საშიშროებაზე და აღნიშნავდა: „არ არის გამოირჩეული ის ამბავი, რომ პარტიაში დროდადრო თავს იჩინებს ველიკორუსული დიდმეცნიერული შოვინიზმი. ამგვარი გამოვლენა არ ჰიკ უნდა აღმოიფხვრას, თუ გვსურს, რომ დავიცვათ და შევიწინააღმდეგოთ საბჭოთა სახელმწიფოს სიმტკიცე და ცოლიანობა“. საბ. კავშირი შეიქმნა 1922 წელს, მასაფუძვლად დაელო კავშირში შემავალ ერთი თბილისური რეპუბლიკისა და სუვერენული რეპუბლიკის.

მილიონები იმისთვის როდი ღვრიდენ სისხლს, რომ სულ მალე წაართმეოთ სისხლით მოპოვებულ ეროვნულ თუ სოციალურ თავისუფლებას, მათ შეიღებია და შევიღებულეს მამა-პაპათა ისტორიის შესწავლასა და თავისუფალ აზრის გამოხატვას აღკვეთა და დღეს ასე იმის საკითხი: უარყოფა, ხელის აღება ჩვენთა წინააპართა სახელ კათი წარსულის ხსოვნისა, ეს ნიშნავს აფშუში და მომავალში უბრმად მივდივით და მივგვეთ მტრძაღვების ჩუბას, შევეთვისით და შევესისხნორკოთ მათ...“

მოგვხსენებთ, რომ ერებისა და ეროვ. სახელმწიფოთა ჩამოყალიბება ათასწლეულთა მანძილზე გავრცელებული შრომისადა ბრძოლის შედეგად ხდებოდა. ქართველმა ხალხმა თავის იატორიას ააფუძველი და აღორძინებდა მესამე-მეოთხე ათასწლეულ წლებში ჩაუყარა. შექმნა რა დამოუკიდებლად ანბანი და დამწერლობა, საკაცობრიო ისტორიის ფურცლებზე მან ბევრი საინტერესო და სასახელო საქმე ჩაწერა.

*მუშაობდა ისტორიის მასწავლებლად 1 საშუალო სკოლაში, ვაკეეთილეს ატარებდა ძლიერ გაბედულად, ამატორი ციხელურ უსამართლობის და ველიკორუსულ შოვინიზმს. ამ სიტყვის გამოთქმის შემდეგ 1958 წლის ოქტომბერში დააპატიმრა უშიშროების კომიტეტმა, ხოლო 1959 წლის იანვარში მიესაჯა იძულებითი მუშაობა დასახლებულ საავადმყოფოში, საიდანაც განთავისუფლდა 1959 წლის სექტემბერში. ათი წლის განმავლობაში არ აძლევდნენ სამსახურს, იყო ყოველგვარი საარსებო საშუალების გარეშე.

1969 წელს ნ. სამხარაძე ვრცელი დებუებით მიმართა ბრეჟნევს, უარი განაცხადა საბჭოთა მოქალაქეობაზე და მოითხოვა ოჯახითურთ საზღვარგარეთ წასვლა. მხოლოდ ამის შემდეგ დანიშნეს თბილისში უზენის ეტიმად(მას სამედიცინო განათლება აქვს).

ერის ისტორია მოგვითხრობს, თუ როდის აიდგა მან ფეხი. ზოგორ და როდის დაედო საძირკველითაგვის ექსპონენტულ შენობას, როგორ იღწყოდა და იზრდოდა ამ შენობის აგებისათვის, მისი შენარჩუნება-განახლებისათვის.

მოგახსენებთ, რომ კაცობრიობის განვლილი ისტორია აღნუსხვია არა ერთი ხალხისა და ერის ნამოღვაწე - ხაბოქქედარის, არამედ ყველა იმ ხალხებისა, ამჟამად რომ ცხოვრობენ და არსებობენ. მეტიც: იყვნენ ხალხები, რომელნიც იღწოდნენ, მოქმედებდნენ და რომელთაც ჩაიდინეს ღირსშესანიშნავი საქმენი. ზოგიერთი მათგანი დღეისათვის აღარ არსებობს. ემათა უკუღმართობამ, ბოროტმა ძალმა აღგავს ისინი პირისპირ მიწისა. დაცრა მარტოვედ მითი ნამოღვაწეა, რასაც ისტორია აღნუსხვას და შეინჯავის, არა უბრალო ცნობადობისათვის, არამედ იმ აუცილებლობის გამო, რომ გავამდიდროთ გონება და ამით უფრო სწრაფად წავეწიოთ ეროვნული და საკაცობრიო ცხოვრება.

ერთი ცხოვრება არა მარტო აწმყოთი, არამედ წარსულითა და მომავლით. წარსული არის საფუძველი და დიდი შემეტყნებითი განძი, რომელიც გვაუწყებს, თუ რას იქმოდნენ ჩვენი მამა-პაპანი სასახლეოსა და სასიქედოსა, ვინ ჩააყულა ფეხი და უფარგისი კვა ეროვნულ შენობას, ვინ იყო მამაცი და შეუპოვარი სამშობლოს ზღორბობა დაცვისას, ცარგისა და ავის შერხობა ეროვნულის წიაღში ახალითაგვის საშუალებების მისცემს უკეთ გაიგოს და შეიმჩნოს აწმყო და მომავალი.

ერის თვითგამორკვევა შეუძლებელია ისტორიული წარსულის შესწავლის, დამოუკიდებელი სუვერენული უფლების განხორციელების გარეშე. ქართული ხედავს, რომ არსებობს ეროვნული სახელმწიფო ხელისუფლების იერარქია (წყობა), ვარგენულად ქართველი ხალხი თითქმის განაგებს საკუთარ თავს და თავის ბედის ბატონ-პატრონია, მაგრამ არის სინამდვილისა მეტად მწვევა და მკიცხვეული. ყოველივე ეს ნომინალურია და არა არის რეალური არსობა. ნამდვილად არსებობს ეროვნული სახელმწიფოს მექანიზმი, მაგრამ ამ მექანიზმს არ გააჩნია ცხოველმყოფელი თვითმოქმედი ეროვნული სული. ეს ეროვნული სული ქართველ ხალხს რუსმა დამპყრობელმა ამოაცალა 1800 წელს. წარმოიდგინეთ სხელი უსულთ საუკუნეთა მანძილზე. მომიადტველი, მუხუშეში მისვენებული სანახაობა.

წარსული მვეთს რუსეთი დაუფარავად და დაყენებით აბორციელებდა დაპყრობილი ხალხების შთანთქმასა და ასიმილაციას. ქართველი ხალხის მოწინავე შეილები დროდადრო ხმას იმალებდნენ და ებრძოდნენ მტერს. 1832 წლის შეთქმულების ჩახშობის შემდეგ იშვა ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობა, რომლის მდღროშენი იყვნენ ლიდაშვილი და ნიკ. ბარათაშვილი. სამოციანელები სწორედ მათ იღებებუ აღიზარდნენ. ჩამოყალიბდა ეროვნული დასი ირია ქაქვიძისა და აკიე წერეთლის შეთავაზებით. შეიქმნა ეროვნული იდეოლოგია, რომელსაც საფუძვლად დაედო ეროვნული და სოციალური თავისუფლება. ისიც კარგად ვიცით როგორ იზრდოდნენ ისინი ჩვენი ეროვნული ღირსების, ეროვნული ყოფადობის აღდგენისათვის.

ილია ამბობს: ჩვენ არა ერთხელ გვითქვამს, რომ ერის პირველ დამოზობა, გათავისობა, გაწყობა იქედან იწყება, როცა იგი თავის ისტორიას ივიწყებს, როცა მას ხსოვნა ეკარება თავის წარსულისა, თავის ყოვლის ცხოვრებისა. დაიწყება ისტორიისა, თავისი წარსულისა და ყოვლის ცხოვრების აღმოფხვრა ხსოვნადან, მომასწავებელია ერის სულით და ხორციით მოშლისა, დარღვევისა და მთლად წაწვედის. წარსული მვედროს საძირკველია აწმყოსი, როგორც აწმყო მომავლისა. ეს სამი სხვადასხვა ხანა, სხვადასხვა ეპოქის ცხოვრებისა ისეა ერთმანეთზე გადაბმული, რომ ერთი მეორის გარეშე წარმოუდგენელი, გაუგებარი და გამოუცნობია*. ეს სიტყვა კომენტარს არ საჭიროებს.

დღეს მტერი უმბრუნებს და სპობს ეროვნული ყოფადობის დასაყრდენს. გელოვარსმა კარგად იცის, რომ ქართველი ახალგაზრდობა, აღზრდილი თავის წინაპართა გმირულ ისტორიაზე, თავის ერისადმი მთავალი გრძნობისა და სიყვარულით განიშხველებია. ერის წარსულის შესწავლით ახალი თაობა ადვილად გამოიძინებს მტერსა და მოყვარეს. თავის წინაპართა ღვაწლს სხვა ხალხების ნამოღვაწეარს შეადარებს, რაიც მისცემს გავების უნარს: ვინ ვიყავით, რა ვართ და ზეადისათვის რა უნდა მოვიმოქმედოთ, რომ ავამაღლებთ და უზრუნველყოთ ეროვნული ყოფადობა.

გეოლოგისი, შენობილი და ინტერნაციონალიზმს ამოფარებული, ყოველგვარი ეროვნულ-სოციალური საღი აზრის ჩაყვლის ლაიობს. იგი თანდათანობით და დაყენებით ანხორციელებს დამორჩილებული ტყვეების ერების ასიმილაციას, ვარუსებას. ამას დღევანდელი დღე და ჩვენი არსებობის კითხვის ნიშნის ქვეშ დაყენება აღასტურებს.

ვესტორუსს პირველი იერიში განვითარებულ ერებზე მიაქვს, რომელთაც მთავალი კულტურა და ხანგრძლივი ისტორიული წარსული გააჩნიათ. ქართველ ხალხზე დაწოლა მრავალმხრივია: ვაზრდილი მიგრაცია, არაქართველთათვის უპირატესობის მინიჭება, ბინებისა და სამსახურის მიცემა ინტერნაციონალიზმის სარ-

ჩლით. ქართველთა დაწინაურებული მმართველთა ფენა და ინტელიგენციის ოლიგარქია ხელს უწყობს ველიკორუსს ქართველი ხალხის ასიმილაციის საქმეში.

ლენინის ჩამოყალიბებული პრინციპი ეროვნული სუვერენობისა და თანასწორობისა არ სრულდება. შეიძლება იცქეას, საბჭოთა კავშირში ეროვნული დამოუკიდებლობის ცნებამ თავისი აზრი დაკარგა.

არ იფიქროთ, საკითხს გადაეუხებო. ჩვენი ეროვნული სხული მრავალმა იგ არის დაიარსებულ-დაწყულულებული. ვისაც გაგება და გული შერჩენია, მთელი სიმწვავეთ განიცდის ამ მდგომარეობას. იხრას მკურნალობა სჭირდება, მაგრამ ვაი, ჩვენი ბრალი: ტკივილების გამომყდებება და მკურნალობა აკრძალული გვაქვს.

გადავხედოთ ღღვეანდელი მსოფლიოს რუქას: მსოფლიო ის აღარ არის რაც 30 50 წლის წინათ იყო. თითქმის ყველგან დაემხო კოლონიური ბატონობა. მსოფლიო რუქაზე გაჩნდა ათობით ახალი სახელმწიფო, რომელნიც ეს-ეს არის გამოვიდნენ მსოფლიო ანბარზე და იწყებენ ისტორიის შექმნას. თქვენთვის ცნობილია რომ გაერთიანებული ერების ორგანიზაციამ მიიღო სპეციალური დეკლარაცია დეკოლონიზაციისა და ხალხთა შორის თანასწორულდებანობის დაცვის შესახებ.

საბ. კავშირი პირველი შეუერთდა ამ დეკლარაციას, მაგრამ პრაქტიკულად მისი შესრულებისათვის არა თუ რიმე გაცეთა, ჭრეგვლერო ეროვნულ და სოციალურ გამოყდენას სისხლში ახრჩობს. ამის მაგალითს ღღვეანდელი თათბირი წარმოადგენს.

ამ თათბირის მიზანი ხელყოფს ერის არსებობას და აღმფოთებას იწყებს ყველა ქართველში. ეს აღმფოთება ბუნებრივია და მტერს არ უნდა ვაუყვირდეს. მტერს ვეწოდებ ყველა იმას, რომელიც ძალის პოზიციიდან სხვის სულში აფოთურებს ხელს, რათა ეს სული ამოცალოს მის და ცარიელი სხული თავის სულის საყოფად აქციოს.

ველოკორუსობა მიეჩნია იმ აზრს, რომ სხვადასხვა ხერხითა და ხრიკებით ხალხები თავის ბატონობის ქვეშ იყოლიოს. მის ავიწყდება ის საშინელება, 1941 45 წლებში რომ დაატყდა თავს. რუსი ხალხი მართო ვერ გაუმკლავდებოდა პიტერულ გერმანიას, გვერდში რომ არ ამოდგომოდა უკრაინელი, ბელორუსი, ქართველი, სომეხი, უზბეკი, თათარი და სხვა. რატომ არ მიიღო რუსმა ხალხმა და მისმა ინტელიგენციამ განვითარებული და ცივლი მებული გერმანიული ერის ხელმძღვანელობა, მისი წესრიგი და ბატონობა?!

ასევე მიუღებელია რუსის ბატონობა და მისი კომუნისტურ - ინტერნაციონალისტური წესრიგი სხვა ხალხებისათვის. დამპყრობელი, მოძალადე, ყველა ხალხს სძულს. განვითარების როგორ ღონეზე არ უნდა იდგეს იგი.

ქართველი ერი თავისი ისტორიული წარსულით, ნიჭის პოტენციითა და შემოქმედების უნარით რუს ხალხს არა თუ ჩამოუეარდება, წინ უსწრებს კიდევ. ქართველი ხალხის შემოქმედებასა და წინსვლას მუდამ მრავალრიცხოვან დამპყრობთა მუდმივი თირეში, ქვეყნის აწოკება-აოხრება აყოენება. ჩვენი ამჟამინდელი ჩამორჩენის მიზეზი ისაა, რომ 1800 წლიდან რუსი მპყრობელის ხელში ვიმყოფებით. ორი საუკუნე სრულდება, რაც რომ ჩვენი თავი ჩვენვე აღარ გვეყოფნის. ჩვენი ეროვნული სხული უთავოდაა შთენილი და შინაგანად გამოცდილი.

მინისტრი გ. ჯიბლაძე და ლ. ციხისთავი მოქმედებენ არა საყოთარი სურვილითა და გონებით, არამედ მბრძანებლის მიითებით. ისინი გვარწმუნებენ, რომ უკეთესია ა როველოს ახალმა თობამ თავის წინაპართა ოცდაათსაუკუნოვანი ისტორია სსრკეპნის ისტორიის სახელმძღვანელოთი შეისწავლოს, სადაც ქართველი ხალხის ეტრელი ისტორიის დამომბილი აქვს ათი ფურცელი.

სსრ კავშირის სამი წიგნი ფაქტიურად რუსი ხალხის ისტორიაა და არა საბჭოთა კავშირში შემავალი ხალხებისა, რადგან სამოცდაათ ხალხს ამ წიგნში დამომბილი აქვს მოცულობის ხუთი პროცენტი დანარჩენი კი რუს ხალხზე მოდის. თქვენ ხედავთ, თუ როგორი ფარლობაა რუს ხალხსა და სხვა ხალხებს შორის. იგივე თქმის ცენტრალური მართვის სისტემაზე. ასეთია ველიკორუსის ვაგებით თანასწორობა და ერთობა.

ქართველი ხალხის ისტორია თავისი წარსულითა და შინაარსით, მოცულობითაც, აღემატება რუსეთისას. ქართველებს რუსებზე ათასი წლით აღრე ქვენიათ ცივილიზაცია, სახელმწიფო წყობა და დამწერლობა. ქართველები რომ წიგნებს წერდნენ, რუსები მინდორ-ველიად დატებებოდნენ. მომთაბარე ცხოვრებას ეწყოდნენ. როდესაც ჩვენში ვეფხისტყაოსანი იწერებოდა, რუსთა ზედაფენაში ანბანს ძლივს ეთხულობდნენ.

ქართველი ხალხი და ინტელიგენცია ვერ შეურიგდება იმ ფაქტს, რომ ქართველ ახალ თობასათვის წინაპართა ისტორიის შესწავლის უფლება წაერთვის. არც ისაა სწორი, რომ არსებული სახელმძღვანელო, რომელმაც ემორე პრემია დაიმსახურა, უვარგისად გამოეცხადათ იმ მიზეზით, თითქოს იგი ღიდ მასალას მოიცავს. პირველი წიგნი სოვკური მიწვეულოვანი მასალა შეეკეცილია, არ არის ფართოდ განხილული. თუ ამ წიგნს გადავამუშავებთ და შეკვეცილ მასალას წესისამებრ ვაგმლით, ორ წიგნს მივიღებთ.

ქართველი ხალხი და მისი ინტელიგენცია ასედაც მოიქცეოდა, თავისი თავის განმგებელი რომ იყო. ასევე უნდა დავსინით: საქართველოს ისტორიას სასწავლო გეგმით კვირაში ერთი საათი აქვს დათმობილი, რაც დიდაქტიკურად გაუმართლებელია. შემომამქვს წინადადება: ახალი სასწავლო წლიდან საქართველოს ისტორიის შესწავლას კვირაში ორი საათი დავთმოს.

გამსახურდიას და კოსტავას საქმე „სახაროვის ტრიბუნალზე“.

ამა წლის 26 - 29 ნოემბერს რომში ჩატარდა ე. წ. „სახაროვის სახელობის აღედენციები“, რომელსაც აგრეთვე „სახაროვის ტრიბუნალს“ უწოდებენ. ამ სხდომებს აწყობს საერთაშორისო კომიტეტი, რომელშიც შედიან სხვადასხვა ექსპერტები სამ. კავშირის და აღმ. ევროპის საქმეებში.

ტრიბუნალის მუშაობას ქართული მხრიდან დაესწრნენ, პელსინკის შეთანხმების ცხოვრებაში გატარების პარაზული კომიტეტის სახელით, ოთარ ზურაბიშვილი, ხლო როგორც რადიო თავისუფლების ეროვნულ რედაქციების კორესპონდენტები - გულნარა პატარაძე ურატაძისა.

ამ სხდომებზე მოწმობებით გამოვიდა სამ. კავშირში და აღმ. ევროპის ქვეყნებში აღამიანის უფლებათა დარღვევის მოწმეები. წელს ჩატარებულ სესიაზე გამოვიდნენ: ლეონიდ პლიუშჩი, ტატიანა ხოდოროვიჩი, ვალენტინ ტურჩინი, ლიუდმილა აღექსეევა, კონიდი ლიუბარსკი და სხვები.

გამოვიდნენ აგრეთვე ფრანგი ვეტილები, მერელი და მორეტი, რომლებმაც დიდიცვა გამსახურდიას და კოსტავას საქმე. მათ მიიყვანეს მთელი რიგი ფაქტებისა, კოსტავა და გამსახურდიას ცხოვრება და მოღვაწეობაზე, მათ უკანონო დაპატიმრებაზე და მათ გადაყვანაზე მოსკოვში, სერბისკის სახელობის ფსიქიატრიულ ინსტიტუტში, და ნათლად დასახურების მიზნებით, რომელთა გამოიკისრეს ამ ორი ქართველი დისიდენტის დაცვა. კოსტავა და გამსახურდიას ფსიქიატრიულ სამკურნალოში მოთავსებისთან დაკავშირებით, სიტყვით გამოვიდა ჩეხიაში ახლად შემოხიზნული ქართველი ექიმი-ფსიქიატრი ავთანდილ პაპიაშვილი, რომელიც შეეხო ფსიქიატრიის ბოროტად გამოყენებას სამ. კავშირში საერთოდ, და საქართველოში სახელდობრ. დასახლებულთა დისტიკურ ჯანმრთელობაზე ჩვენებებით გამოვიდნენ აგრეთვე აღამიანის უფლებისათვის გამოჩენილი მებრძოლი, ლიუდმილა აღექსეევა და ტატიანა ხოდოროვიჩი, რომელთაც ახლახან დასტოვეს სამ. კავშირი და კარგად იცნობენ ორთავე პატიმარს. ჩვენი თანამემამულეებს საქმე დიხურა ოთარ ზურაბიშვილის შესანიშნავი სიტყვით, რომელშიც მან ოფიციალურად შესთავაზა საქაბოა ხელისუფლებს, დასავლეთში გაუშვან გამსახურდი და კოსტავა საჭირო მკურნალობის გასაღებად, რის დროსაც იგი, ზურაბიშვილი მზადაა მათთვის მოხიბოს სასჯელი სამ. კავშირის ნებისმიერ ციხე თუ ბანაკში - ნებისმიერ პირობაში.

ოთარ ზურაბიშვილის ამ წინადადებაში, რომელიც ცოტნე დადიანის საქციელის დარია და მას არ ჩამოუვარდება, უჩვეულო შთაბეჭდილება მოახდინა და დიდი აღფრთოვანება გამოიწვია კომისიის წევრებში, ექსპერტებში და დამსწრე საზოგადოებაში.

ო. ზურაბიშვილის სიტყვა (ტექსტი გადაცემული „ამერიკის ხმა“ ს მიერ)

ბატონო თავმჯდომარე პაბატონებო და ბატონებო, როგორც ვეტილებმა უკვე მოგახსენეს, ყველაფერი უნდა გაკეთდეს ზვიად გამსახურდიას და მერაბ კოსტავას გადასარჩენად. ე.ი. უნდა ვიხმაროთ ფართო შესაძლებლობები, რომელნიც აქვთ სხვადასხვა ჯგუფებს, რომელნიც ჩამოყალიბდნენ პელსინკის კონფერენციის შეთანხმების შემდეგ. ერთის მხრივ უნდა მოვითხოვოთ დაცვა და შესრულება ხელმოწერილ შეთანხმებათა, მაშასადამე - დაცვის უფლება დაპატიმრებულ პირებისა, რისი დარღვევაც უხეში დარღვევაა ამ შეთანხმებისა - ამას მოითხოვენ თვით ვეტილები. მეორეს მხრივ უნდა გავამახვილოთ საერთაშორისო აზრი პრესის საშუალებით. და მინდა განსაკუთრებით მივმართო პრესას, რადგან ნათელია, რომ ჩვენს ბრძოლაში პრესის როლი დიდად მნიშვნელოვანია. ჩვენ ვიცით თუ რა როლი ითამაშა საზოგადო აზრმა, მისი შთაბეჭდილებით. ზოგიერთ დღისგანთა მიმოაჩი, რომელნიც შემდეგში ვახდენენ, ასე ვთქვათ „დისიდენტის ეარსკვლავები“. ზოგთა სახელი ფრიალ ცნობილიცაა მაგრამ სამწუხაროდ მრავალი უცნობი და რჩება... არ არსებობს. არ უნდა არსებობდეს ცნობილი და უცნობი დისიდენტი. გამსახურდია და კოსტავა ამ დისიდენტულ მავალითა. მიუხედავად მათი ბრძოლის იგივე მიზნისთვის სამსახურისა, მათი დევნა უფრო მკაცრია, რადგან იგი უცნობია უფლებდელთა... ნუთუ სიჩუმე თანხმობის ნიშანია? მითუფრო რომ ამჟამად მათი მდგომარეობა ფრიალ მძიმეა, რადგან მათი ჯანმრთელობა დამაფიქრებელია. გამსახურდიას გარდაცვალების ხმაც კი მოვიდა - საბედნიეროდ არამართალი. იგი ცოცხალია. ჯერ ცოცხალია, მაგრამ ჩვენ მძიმე შეგრძნება გვაქვს, რომ ვერც გამსახურდია ვერც კოსტავა ვერ აიტანენ იმ ფსიქიატრიულ მკურნალობას, რომელსაც მათ უწყევან ან გაუწყვენ ვითომც ექიმები... და ამიტომ ვგრძნობ მხოლოდ ერთი იმედი, რომ მათ გაუძლონ სანამ ჩვენ შევძლებთ მათ დახმარებას.

ამიტომ უკიდურესობამდე მისული და მხოლოდ ჰუმანიტური მიზნით, მეც მართავ საბჭოთა ხელისუფლებას შემდეგი განცხადებით: მე ვითხოვ, რომ გამსახურდეს და კოსტავას E 3 და ბარონ დასავლეთში წინა მოსვლისა, მათი სოციალისტური შენარჩუნებისათვის საჭირო მკურნალობის გასაწევად. მათი აქ ყოფნა განისაზღვრება მათი მკურნალობით. აქედან გამომდინარე, მე თათა ზურბანიშვილი, ექიმი, ჰელსინკის კომიტეტის თავმჯდომარე, პატროსან სიტყვას ვვებამ კომისიის და საერთაშორისო აზრის წინაშე, რომ მე საბჭოთა ხელისუფლების განკარგულებამში ვარ, გამსახურდი და კოსტავა. ვასტველად მზად ვარ მათი დასავლეთში ყოფნის განმავლობაში, მათ მავიერად, მათი ადგილისა და ველი დავიცავო მათსავე პატრიარს პირობებში. ეს გადაწყვეტილება მხოლოდ ჰუმანიტური ხასიათისა და კომუნისტურ მხარეებს მხოლოდ მათ ჯანმრთელობაზე ზრუნვისა და წყობილი საგან. იმედი მაქვს, რომ ეს გადაწყვეტილება დადგება ამ კონფერენციის საშუალებით ვთხოვ საერთაშორისო წითელ ჯვარს, ამნისტია ინტერნაციონალს და ამიანიის უფლებების საერთაშორისო ლიგას მხარის დაჭერას, რომ ჩემს მიზანს მივაღწიო.

მე ვთხოვ კომისიისა, და ვიცი, რომ ჩემი თხოვნა არის პროტოკოლის გატყუვ, მხარი დამიჭიროს. ეს მოწოდება არის საგნებით პიროვნული და შეიძლება ახსნას ექიმის შეტყუვებით, რომელიც გამოწვეულია გამსახურდი და კოსტავას ჯანმრთელობის მდგომარეობით. და არავითარ შემთხვევაში ამან ხელი არ უნდა შეუშალოს საჭირო იურიდიულ სვლას.

მე მსურს აგრეთვე დავადსტურო, რომ ეს ჩემი განცხადება ერთდროულად გადაეცა საბჭოთა საელჩოებს იმ ოცდახუთმეტ ქვეყანაში, რომელთაც ხელი მოაწერეს ჰელსინკის ხელშეკრულებას. გადაეცა აგრეთვე საფრანგეთის პრეზიდენტსა და საგარეო საქმეთა მინისტრს. გადაეცა კრემლს. აქ დამსწრე პრესას ვთხოვ საერთაშორისო აზრს გააცნოს ეს მოწოდება.

საქართველოს ამბები.

ამა წლის აპრილი თბილისის ფეხბურთის სტადიონზე, ფრიად სერიოზული ინციდენტი მოხდა. ქართულ და რუსულ გუნდების შეჯიბრის დროს, რუსი მსაჯის აშკარად მიტყუვებულ საქციელის გამო, მკურნალები ისე აღშფოთებულან, რომ თითოეტი ათათი კაცი ამბოხებულ მასად გადაქცეულა, დიდი ნაწილი ტრამუნებით დან მოედანზე ჩამოსულა დანარჩენებს კი დაუწყვიტო ყველადრის მტყუვება-რისაც კი შეიძლებოდა. არეულობაში მომყვდარა ერთი მილიციელი. ამბობენ, რომ არავითარი რეპრუთები ამას არ მოჰყოლია, რადგან ხელისუფლების თავდაცვბმა, რომელიც მრავლად ყოფილან ამ ამბის მოწმენი, (ამბობენ შეტყუვებულს), ხალხის გამტყუვება ვერ გაბედეს.

პროკლამაციების დარიგება.

სექტემბერში თბილისის ფილარმონიის დიდ დარბაზში ერთ ახალგაზრდას დაუწყვიტა ანტისამბჭოური და ქართული პატრიოტული ხასიათის პროკლამაციების დარიგება და როცა დაუნახავს, რომ პოლიცია მოდიოდა დარჩენილი ფურცლები ხალხის თავზე მიმოებნევიდა. დარბაზში მყოფ ახალგაზრდებს მოუწოდებიათ დემონსტრანტის დაილაქ და ვაპარება, მავრამ იგი ფრანგი ტურისტო აღმოჩნდა რომელმაც გაქცევა არ ინდომა. პოლიციელები თუომე გადაცილებით დამარწმუნე დარბაზში და ვინც ფურცლის დამალვა ვერ მოასწრო ხელიდან გლეჯდენ. ის. ფრანგი ახალგაზრდა პოლიციას წაუგვანიადა დაუწყვიტე მოსკოვში გადასაყვრნითა ხოლო იქიდან, ასევე დაუწყნებლი, თავის ქვეყნისაკენ გაუსტუმრებიათ.

ახალი წიგნი.

გამოვიდა ბნ. პ. სარჯველაძის წიგნი სათაურით: „იმედი და რწმენა“. წიგნი მოთავსებულია ავტორის მიერ, სხვადასხვა დროს, უკვე გამოქვეყნებულ ნაწერთა შორის არჩეული სტატიები. წიგნი საკმაოდ დიდია (175 გვ.) და მასალა ისეა შერჩეული, რომ მიუხედავად განმეორებითი გამოცემისა, ინტერესით იკითხება. ჩვენს აზრით, ამგვარი კრებულის გამოცემა, არათუ გამართლებულია, არამედ ყოველ ანალიტიკურ შემხვევაში სასურველიც არის-როგორც თავმოყრილ დოკუმენტების შექმნამიგრანტულ გურნალ ბატონის გასაცხვევით. წიგნი მოაქცნებულ ჩსსიდან, როგორც მოცულობით აგრეთვე მნიშვნელობით, გამოირჩევა ნარკვევით: „ნოე ყორღანის ხსოვნისათვის“. ეს წერილი, რომლის ავტორი თვითონ სულიერი შვილია ნ. ყორღანისა, ცხადია ვერ იქნება მიუდგომ ცოცხალიზის შედეგად გამოთქმული აზრი. როგორც არც ყორღანისა მოწინააღმდეგე იდეოლოგიის მიმდევარი მწერლის აზრი შეიძლება ასეთი იყოს, ჩვენ გესურს სხვა რამე აღვნიშნოთ. საინტერესო და საყურადღებოა თუ როგორ ესახება ავტორს ნ. ყორღანი, რადგან ამის მიხედვით ჩვენ დავინახავთ თუ რა თვისებათა ქონება მიაჩნია ბ. სარჯველაძეს საკიროდ იდეალურ პოლიტიკურ მოდელს აწისათვის. და ამ თუ წერილს ამგვარად განვიხილავთ, საბოლოო სურბორი მოგვჩენის, ბნ. სარჯველაძეს სწორი, საფუძვლიანი და ჩვენთვის მთლიანად მისაღები წარმოდგენა ჰქონია იმაზე თუ რა იდეალების მატარებელი და რომელ დადებით თვისებათა მქონე უნდა იყოს ქართული მოღვაწე.

საქართველოს კათალიკოს პატრიარქის გარდაცვალება.

გარდაიცვალა საქართველოს კათალიკოს პატრიარქი დავით მეხუთე (საერო ცხოვრებაში ხარტონ ღემ-
დარიანი). ამ პიროვნების კათალიკოსად გახდომამ— კაცის, რომელიც ვიდრე ეკლესიის მსახური გახდებოდა
თურმე ხაშურის საღვთისმეტყველებით დაიწყო და არა ვინაიდან განათლება არ ჰქონდა, საქართველოში
დიდი უკმაყოფილება გამოიწვია— მით უმეტეს რომ, მას ბრალდებოდა, მიტროპოლიტ გაიხს კერატაშვილის
მიერ პოლიციის აგენტთა მხარდაჭერით და შეგანაძის ცოლის მფარველობით მოწყობილ საქათალიკოსოს გა-
ძარცვამში მონაწილეობა. გარდა ამისა მთავრობის მიერ შეწყვეტილ და ჩახშობილ გამოძიების დოკუმენტე-
ბი ცხადყოფდა რომ დევდარიანი „წითელ“ სამღვდლოების მიერ შედგენილ ნამდვილ კრიმინალთა ჯგუფის
მიერ უკანონო პირობებში იქნა ამ თანამდებობაზე არჩეული, უშიშროების კომიტეტის თანდგომით.

ღმერთმა განსაჯოს მისი ცოდვილი სული. მაგრამ მის მცირეხნოვან კათალიკოსობის დროს, საქართველო-
ს ეკლესია, ისედაც დევნილი და დასუსტებული, არნახულ სიმდაბლემდე დასულა.

ამჟამად კათალიკოსის მოვალეობას ღირსეული მიტროპოლიტი ილია შიოლაშვილი ასრულებს. მხოლოდ
ღანამდვილეთი ცნობები არ მოსულა, არჩეულია თუ არა ის კათალიკოსად, იმედია, რომ თუ ეს ჯერ არ მომ-
ხდარა, მინც მოხდება. მაგრამ ეინც არ უნდა დაიკავოს ეს დიდი თანამდებობა, იგი უმძიმეს შემგვიდრეო-
ბას მიიღებს, რომლის გამოსწორებაზე ზრუნედაც, არსებულ პირობებში უმძიმესი ტვირთია.

ისიღორე მანწყავის ნეშტის გადასვენება.

ქალბატონ მარიამ ლოლობერიძის მონდომებით და ბნ. აკ. შავგულიძის ღინანსიერ დახმარებით, ლევილის
ქართულ სასაფლაოს მივებარა, ოპის დროს გერმანიაში გარდაცვლილი, დიდად ნიჭიერ და გონიერ, დიდ იმ-
ედითა მომცემ მწერალ-ჟურნალისტის ისიღორე მანწყავის ნეშტი.

მწუხარებით ვაუწყებთ საზოგადოებას, რომ კართულ უცხოეთურ გამოცემებში უკანასკნელად (ავ ვისტ-
ოში) გამოცხადებულ გარდაცვალებათა შემდეგ დაეკარგეთ: ხუთ ოქტომბერს— ეკატერინე დავუშვილიანი;
ხუთმეტ ოქტომბერს— თორნიკე ლალიძე; ცხრაშეტ ოქტომბერს — მიხეილ ლოლიძე; ოცდამეორე ნოემბერს— მიხეილ
შარვაშიძე; დაიკრძალნენ ლევილის სასაფლაოზე.

ბრაზილიაში გარდაიცვალა ირაკლი ზაღდასტანიშვილი. ლონდონში გარდაიცვალა პოლკოვნიკი დავით
ვაჩნაძე— ესპანეთში გარდაიცვალა ირაკლი ზავ რატონი.

ჩვენი უდრმესი სამძიმარი მათ პირისუფლებსა დამეგობრებს.

ქურნალის ფონდი, ჩვენი ქურნალის ხარჯები უმთავრესად საწკერო კადასახადით იფარება. აქ მადლობით
ვათავსებთ სხვა შემოწირულებებს: სოფოს კოლონიისაგან— 200 ფრ. ზავ რატ კაქიაშვილი და მისი მეუღლე
— 400 ფრ. ვანს. ი. ზაღდასტანიშვილი 200 ფრ. ვ. ურატაძე 200 ფრ. შ. კალანდაძე 200 ფრ.

Director O. Patardze.

სარედაქციო კოლეგია : გვიგ ვახლიანი. გვიგ ზაღდასტანიშვილი. შალვა კალანდაძე. გულნარა ურატაძე.
მიხეილ კავთარაძე. (ტექსტის და გამოცემის რედაქტორი)

Correspondants: MICHEL KAVTARADZE 61 chm. de Tabor 91310 Linas Tel. 901 47 81

(რედაქციის მისამართი)